

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	5
ANOTACE.....	5
ABSTRACT.....	6
KLÍČOVÁ SLOVA.....	6
KEYWORDS.....	6
PROHLÁŠENÍ.....	7
PODĚKOVÁNÍ	8
TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	12
CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	12
METODY A PRAMENY.....	13
VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	13
PŘEDPOKLÁDANÁ STRUKTURA DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	14
ZÁKLADNÍ LITERATURA K TÉMATU	14
OBSAH.....	1
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	3
ÚVOD.....	4
1. VÝKUMNÝ PROBLÉM, OTÁZKY A CÍLE.....	7
1.1 VÝKUMNÝ PROBLÉM.....	7
1.2 CÍLE PRÁCE.....	8
1.3 VÝKUMNÉ OTÁZKY	9
1.3.1 Hlavní a dílčí otázky.....	9
2. METODOLOGIE A ZDROJE DAT.....	11
2.1 ROZHOVOR.....	11
2.1.1 Otázky pokládáné respondentům.....	13
2.1.2 Výběr respondentů	14
2.1.3 Složení respondentů	15
2.1.4 Etické aspekty.....	15
2.2 ANALÝZA DOKUMENTŮ.....	15
2.3 ANALÝZA AKTÉRŮ.....	16
2.4 KLASIFIKACE ZDROJŮ DAT.....	17
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	18

3.1 ROLE OBČANSKÉHO SEKTORU.....	18
3.1.1. Definování základních pojmů.....	18
3.1.2 Typologie neziskových organizací.....	19
3.1.3 Teorie vzniku občanského sektoru.....	21
3.1.4 Vztahy státu a neziskového sektoru.....	22
3.2. CSR KONCEPT.....	24
3.2.1. Vznik, pojem a teorie CSR konceptu.....	24
3.2.2. Podstata, aktéři a aktivity.....	26
3.3 PŘEDNOSTI A SELHÁNÍ OBČANSKÉHO SEKTORU.....	27
3.3.1 Přednosti občanského sektoru.....	27
3.3.2 Selhání občanského sektoru.....	29
4. POLITIKA STÁTU V OBLASTI ZVYŠOVÁNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI OBČANŮ.....	31
4.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY (NEJEN) STÁTU V OBLASTI ZVYŠOVÁNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	31
4.2 ANALÝZA STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ.....	33
4.2.1 Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2005.....	33
4.2.2. Strategie finančního vzdělávání 2007.....	35
4.2.3. Dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách.....	37
4.2.4 Sdělení Evropské komise k finančnímu vzdělávání 18. 12. 2007.....	40
4.2.5 Národní strategie finančního vzdělávání 2010.....	42
4.2.6 Politika státu v oblasti finančního vzdělávání očima respondentů.....	43
5. AKTÉŘI PŮSOBÍCÍ V OBLASTI ZVYŠOVÁNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI OBČANŮ.....	46
5.1 DEFINOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH AKTÉRŮ.....	46
5.2 ÚKOLY JEDNOTLIVÝCH AKTÉRŮ A JEJICH (NE)PLNĚNÍ V OBLASTI FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	48
5.3 SHRNUTÍ.....	54
6. NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V OBLASTI ZVYŠOVÁNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI OBČANŮ.....	55
6.1 PŘEHLED NNO, KTERÉ JSOU AKTIVNÍ V OBLASTI FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	55
6.2 TYPY A KOMPETENCE NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ V OBLASTI FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	59
6.2.1 Typologie NNO v praxi.....	59
6.2.2 Kompetence NNO.....	60
6.3 VZTAH NNO A ZISKOVÉHO SEKTORU.....	63
6.3.1 Společenská odpovědnost firem v oblasti finančního vzdělávání.....	64
6.3.2 Projekty společenské odpovědnosti v oblasti finančního vzdělávání.....	66
6.4 VZTAH NNO A STÁTU.....	67
6.4.1 Názory respondentů na vztah státu a neziskového sektoru v oblasti finančního vzdělávání. . .	68
6.5 SPOLUPRÁCE STÁTU – NEZISKOVÉHO A ZISKOVÉHO SEKTORU V OBLASTI FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	69
6.6. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE.....	72
6.6.1 Příklad dobré praxe v ČR.....	72
6.6.2 Příklad dobré praxe z Rakouska.....	74
6. 7 ZHODNOCENÍ AKTUÁLNÍ STAVU A DOPORUČENÍ DO BUDOUCNA.....	77
6.7.1 Současná situace.....	77
6.7.2 Doporučení do budoucna.....	79
ZÁVĚR.....	81
SUMMARY.....	85
SEZNAM LITERATURY.....	88
SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A PŘÍLOH.....	93

Seznam použitých zkratk

- AOP – Asociace občanských poraden
BHK ČR – Britská hospodářská komora v České republice
ČAK – Česká advokátní komora
ČNB – Česká národní banka
ČSOB – Československá obchodní banka
EK – Evropská komise
ESF – Evropský sociální fond
FA ČR – Finanční arbitr České republiky
FG – finanční gramotnost
KB – Komerční banka
MF – Ministerstvo financí
MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV – Ministerstvo vnitra
NNO – nestátní nezisková organizace
NÚOV – Národní ústav odborného vzdělávání
RVP – rámcové vzdělávací plány
SČS – Sdružení českých spotřebitelů
SOS – Sdružení obrany spotřebitelů
SŠ – střední škola
VÚP - Výzkumný ústav pedagogický v Praze
ZŠ – základní škola

Úvod

V současné době se setkáváme čím dál častěji s pojmem „finanční gramotnost“. Finanční gramotnost je součástí finančního vzdělávání, jehož cílem je posilovat kompetence občanů v jejich roli spotřebitelů. Pouze informovaný občan, který zná svá práva a povinnosti a je si vědom své zodpovědnosti za vlastní závazky, může být partnerem pro ostatní subjekty finančního trhu.

*„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situaci.“*¹ Přičemž finanční gramotnost zahrnuje tři základní složky: peněžní, cenovou a rozpočtovou gramotnost.

Význam a důležitost úrovně finanční gramotnosti přiznávají také sami občané. V roce 2007 provedla agentura STEM na zakázku Ministerstva financí ČR průzkum finanční gramotnosti, jehož výsledky potvrdily nedostatek znalostí v základní orientaci v oblasti financí. Respondenti se shodli, že svou úroveň finanční gramotnosti mohou hodnotit známkou 3, a že výše uvedené znalosti nezískali ve škole. Z tohoto důvodu souhlasí s vyučováním základních pojmů z oblasti financí na středních školách. Význam finanční gramotnosti potvrzuje stále rostoucí zadlužování českých domácností, zvyšující se počet exekucí, alarmující výše úroků u produktů nebankovních společností.

Především neziskové organizace začaly upozorňovat ještě před příchodem velké hospodářské krize (rok 2008), že české společnosti chybí finanční gramotnost, která má mj. za následek neuvážené čerpání spotřebitelských úvěrů² a také neznalost rizik „života

---

¹ Ministerstvo financí ČR. Národní strategie finančního vzdělávání 2010, s. 11

² Dle § 2 *Zákona č. 321/2001 Sb. O některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.* Se pro účely tohoto zákona rozumí spotřebitelským úvěrem poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je

na dluh“. Dobrým příkladem je kampaň „Podepsat můžeš, přečíst musíš!“, kterou pořádá již od roku 2005 nevládní nezisková organizace Sdružení českých spotřebitelů.³

V současné době se aktéři všech třech sektorů (tj. státního, ziskového i neziskového) snaží o posílení finanční gramotnosti občanů.

V ziskovém sektoru řadím mezi aktéry banky, včetně České národní banky (dále jen ČNB) a firmy. Ve státním sektoru patří mezi aktéry především Ministerstvo financí ČR.

A v neposlední řadě se do procesu finančního vzdělávání zapojil neziskový sektor. Neziskové organizace však naráží na různé bariéry bránící jejich zapojení do finančního vzdělávání občanů. Mezi hlavní příčiny můžeme řadit chybějící institucionální zázemí, nízkou míru spolupráce mezi nevládními neziskovými organizacemi, chybějící akreditace a v neposlední řadě nedostačující marketingové dovednosti – konkrétně malé PR jednotlivých organizací a také chybějící průzkum trhu.

Stávající situace (tzn. situace ve které, má většina občanů poměrně nízkou finanční gramotnost viz průzkum agentury STEM) má své příčiny mezi které patří např. nejasné kompetence vzdělavatelů v oblasti finanční gramotnosti, vzrůstající konkurence ze strany ziskových organizací, úzký okruh odběratelů vzdělávacích aktivit, nedostatečná reklama.

Ve své práci se chci soustředit především na možnosti neziskového sektoru v oblasti finančního vzdělávání občanů a na bariéry, které jim v této činnosti brání. Domnívám se totiž, že právě pracovníci neziskových organizací, kteří velmi často s dlužníky pracují, mají dostatečné kompetence a zkušenosti k tomu, aby mohli v oblasti finanční gramotnosti poskytovat kvalitní vzdělávání a v neposlední řadě jsou v přímém kontaktu s dlužníky. Na základě svého sedmiletého působení v nestátních neziskových organizacích, které poskytují dluhové poradenství, vím, že spektrum nabízených služeb

---

spotřebitel povinen zaplatit.

3 Dostupné z <http://www.vaspodpis.cz/kampan.html> [cit. dne 3.4.2011]

a aktivit je vůči klientům ale i široké veřejnosti velmi bohaté, zahrnující nejen zmiňované poradenství, ale také tvorbu edukačních materiálů, realizaci vzdělávacích kursů a seminářů pro laickou i odbornou veřejnost. V neposlední řadě se také nestátní neziskové organizace podílejí prostřednictvím svých zastřešujících organizací (např. AOP – Asociace občanských poraden, Asociace poskytovatelů sociálních služeb aj.) na tvorbě legislativních změn.

Mým hlavním cílem je analýza a hodnocení role neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání. Zároveň chci zanalyzovat úlohu a vzájemné vztahy mezi jednotlivými aktéry státu, ziskového a neziskového sektoru. Dalším mým cílem je vytvoření doporučení pro neziskové organizace, které se chtějí plně zapojit do finančního vzdělávání občanů tzn. chtějí své aktivity⁴ akreditovat u MŠMT případně u MPSV, mají zájem na zvýšení počtu zájemců o jejich nabídku atd. Do doporučení chci zahrnout kritéria, která musí nezisková organizace splňovat, aby se mohla aktivně zapojit do finančního vzdělávání občanů a zároveň aby měla stejné šance v uplatnění se na vzdělávacím trhu jako ziskové organizace. V závěru chci shrnout dosažené poznatky a navrhnout změny v tomto procesu.

Práce bude určena především pracovníkům neziskových organizací, kteří budou moci z vytvořeného doporučení čerpat. Zároveň může sloužit jako inspirace pro pracovníky MŠMT a MPSV, kteří jsou zapojeni do procesu udělování akreditací.

---

4 Mezi vzdělávací aktivity řadím vzdělávací semináře, informační materiály, workshopy, spolupráce s základními a středními školami za účelem posílení finanční gramotnosti žáků a studentů

1. Výzkumný problém, otázky a cíle

V této kapitole se budu věnovat vymezení výzkumného problému, na které bude navazovat také definování výzkumných otázek. V neposlední řadě se zaměřím na stanovení a hierarchii cílů mé diplomové práce.

1.1 Výzkumný problém

Jako výzkumný problém jsem definovala „Roli nestátních neziskových organizací ve finančním vzdělávání v ČR.“ Jedná se o deskriptivní (popisný) problém, u kterého analyzuji aktuální stav a situaci zkoumaného jevu.

Nicméně k tomu, abychom mohli posoudit aktuální stav a situaci, je potřeba také znát předchozí vývoj situace. Potřeba vzdělávání se do popředí dostává již řadu let, leč zpočátku byla poměrně skryta.

Otázka finanční gramotnosti občanů se projevila již dříve. Konkrétně v letech 2004 – 2007, kdy se v médiích objevovaly zprávy, které veřejnosti sdělovaly, že trh s nemovitostmi a s tím spojenými hypotečními úvěry na bydlení roste a sílí. Již mnohem méně se objevovaly zprávy, že mimo hypotečních úvěrů roste také počet spotřebitelských úvěrových produktů (půjček a úvěrů, u kterých věřitelé nevyžadují zajištění).

V roce 2008 se dostavila celosvětová krize, která na určitou dobu utlumila trh s nemovitostmi. Krize také přinesla s sebou fenomén propouštění ze zaměstnání, snížení tržeb a tím i pokles příjmů v mnoha oborech.

Zájem médií, neziskových organizací, úřadů (např. Magistrátu hlavního města Prahy) a vlády se začal stále více soustřeďovat na zvyšující se počet exekucí⁵, alarmující výše úroků u produktů nebankovních společností a v neposlední řadě také

---

5 Dostupné z <http://www.ekcr.cz/1/statistiky/87-statistiky?w=> [cit. dne 3.4.2011]

stále rostoucí zadlužování nízkopříjmových domácností⁶.

Jednou z prvních reakcí na výše uvedený problém byl zcela nový projekt „Finanční gramotnosti proti dluhové pasti“. Tento projekt je realizován od roku 2007 Asociací občanských poraden. Projekt „Finanční gramotnosti proti dluhové pasti“ je podpořen dvěma bankovními subjekty a Magistrátem hlavního města Prahy.⁷ Cílem projektu je poskytování dluhového poradenství jednotlivými občanskými poradnami a zároveň zvyšování finanční gramotnosti občanů.

Od roku 2007 uplynuly již čtyři roky, během kterých se role nevládních neziskových organizací v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů mění. Stále častěji se objevují ve dvojitým postavení – jako poskytovatelé dluhového poradenství a zároveň jako průkopníci finančního vzdělávání určeného pro odbornou i laickou veřejnost.

1.2 Cíle práce

Mým hlavním cílem práce je provést analýzu a hodnocení činnosti nestátních neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání. Tento cíl jsem rozdělila do dalších podcílů, v rámci kterých chci popsat a vysvětlit roli nestátních neziskových organizací (dále jen NNO působících v oblasti finanční gramotnosti), zhodnotit dosavadní činnost v NNO a navrhnout vhodná doporučení.

Prostřednictvím kvalitativních metod (metoda polo standardizovaného rozhovoru) chci zmapovat současnou situaci nestátních neziskových organizací, které se zabývají vzděláváním především v oblasti finanční gramotnosti.

6 Jedním z ukazatelů sociálního postavení rodiny je násobek jejích příjmů vůči životnímu minimu rodiny. Životní minimum upravuje Zákon č. 110/2006 Sb. *O životním a existenčním minimu*. Domácnosti, které dosáhnou životního minima rodiny jen díky sociálním dávkám, můžeme charakterizovat jako nízkopříjmové. Mezi takovéto domácnosti jsou řazeny domácnosti nezaměstnaných, důchodců a rodiny s dětmi a minimálními příjmy viz Statistika rodinných účtů, zveřejněna na http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=3005-1a&&kapitola_id=14 [cit. dne 3.4.2011]

7 Dostupné z <http://dluhy.obcanskeporadny.cz/index.php/projekt> [cit. Dne 25.1.2011]

Chci porozumět jejich pozici, ve které se nyní nacházejí, odhalit příčiny a také popsat důsledky aktuální situace. Z tohoto důvodu se chci zaměřit na pole spolupráce nevládních neziskových organizací se zástupci ze ziskového sektoru.

Zároveň mě bude zajímat také postoj státu vůči roli nevládních neziskových organizací, které působí v oblasti finančního vzdělávání.

V neposlední řadě je mým záměrem na základě výstupů z jednotlivých rozhovorů navrhnout změny, které by mohly pomoci dalšímu rozvoji finančního vzdělávání realizovaného výše definovanými nevládními neziskovými organizacemi.

1.3 Výzkumné otázky

Stanovila jsem si základní výzkumnou otázku viz níže. Zároveň jsem vytvořila šest dílčích otázek, které se tématicky vztahují k hlavní výzkumné otázce.

1.3.1 Hlavní a dílčí otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaká je role a význam NNO v oblasti finančního vzdělávání?

Dílčí otázky:

- Jaká je politika státu v oblasti finančního vzdělání
- A jaké jsou vztahy v oblasti finančního vzdělávání mezi státem – ziskovým a neziskovým sektorem v ČR?
- Jaké kompetence mají NNO pro finanční vzdělávání občanů?
- Jaké problémy v oblasti finančního vzdělávání řeší NNO v ČR?
- Existují opatření, která by jejich situaci mohla zlepšit?
- Jak by měla vypadat spolupráce mezi státem – ziskovým a neziskovým

sektorem v oblasti finančního vzdělávání?

2. Metodologie a zdroje dat

V této kapitole chci vysvětlit z jakého důvodu jsem se rozhodla využít uvedené metody. Dále jednotlivé metody popíši a stanovím postup, který provedu při jejich aplikaci.

Pro svoji práci jsem si vybrala několik kvalitativních metod. Tomuto výběru předcházela analýza jejich výhod a nevýhod. Vzhledem k povaze zkoumaného problému jsem dospěla k závěru, že použiji metody, prostřednictvím kterých se budu moci zaměřit především na pochopení situace, zmapování příčin problému a v neposlední řadě také jeho důsledků.

Pro svoji diplomovou práci plánuji využít metodu polostandardizovaného rozhovoru, analýzu dokumentů a analýzu aktérů.

2.1 Rozhovor

Jednou ze základních metod sběru dat je rozhovor. „*Rozhovor, neboli interview, je technika poměrně hojně využívaná na výzkumné půdě řady oborů. V nich se aplikuje jak při kvalitativních, tak kvantitativních přístupech.*“ (Reichel, 2009, s. 110)

Dle Hendla se „*má volba metody řídit výzkumným problémem*“ (Hendl, 2008, s. 161). Lze říci, že jsem z tohoto Hendlova východiska při volbě této metody vycházela. Jsem si totiž vědoma, že mnou definovaný výzkumný problém je doposud relativně novým tématem, z čehož vyplývá, že pro případné uplatnění kvantitativních metod bych neměla k dispozici dostatečný počet respondentů, kteří by byli schopni zodpovědět položené otázky.

V praxi se můžeme setkat se třemi základními typy rozhovoru:

- **Volný rozhovor** – Při tomto typu rozhovoru panuje největší volnost při dotazování. Otázky nejsou předem dány, vznikají během přirozené komunikace s

informantem, takže někdy ani nemusí vědět, že se stává respondentem. Nespornou výhodou tohoto typu rozhovoru je míra spontaneity výpovědi, přinášející dosti konkrétní a často „hlubinné“ údaje. Klade však velké nároky na schopnosti tazatele. Velkým problémem také bývá záznam informace a ještě větším problémem jejich vyhodnocování. (Reichel, 2009, s. 111)

- **Polostrukturovaný rozhovor (též rozhovor pomocí návodu, částečně řízený aj.)** - Pro tento typ rozhovoru je typické, že tazatel má připraven soubor témat/otázek, který bude jeho předmětem, aniž by bylo předem stanoveno jeho pořadí. Tazatel může formulace pokládaných otázek částečně modifikovat, nezbytné ale je, aby byly probrány všechny. Tazatel zároveň může pokládat doplňující dotazy. Polostrukturovaná varianta interview v zásadě kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody obou krajních forem rozhovoru (volného a strukturovaného). Zároveň jistá, byť nevelká, míra formalizace ulehčuje utřídění údajů a jejich případné vzájemné porovnávání, zobecňování atd. (Reichel, 2009, s. 112)
- **Strukturovaný (též řízený, strukturovaný s otevřenými otázkami).** - Jde o rozhovor, v němž jsou již určeny jak otázky, které je třeba položit, tak jejich pořadí. Jistou nevýhodou je, že tento stupeň formalizace brání, aby rozhovor proběhl v přirozené komunikační atmosféře. Zároveň se takto pořizovaná data lépe vyhodnocují, jelikož mají vzájemně srovnatelnou tematickou strukturu i rozsah. Někdy bývá též trvání rozhovoru časově limitováno. (Reichel, 2009, s. 112)

Z možných typů rozhovorů (např. volný, standardizovaný) jsem zvolila již dříve zmiňovaný rozhovor polostandardizovaný. Stejně jako tazatel, tak i dotazovaný má při tomto typu rozhovoru poměrně velkou svobodu při formulaci otázek a odpovědí.

Dle Hendla má svoboda dotazovaného následující výhody:

- *“ lze přezkoušet, zda dotazovaný otázkám porozuměl“*
- *„dotazovaný může vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory“*

- „dotazovaný může samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti“
- „je možné tematizovat konkrétní podmínky situace dotazovaného“ (Hendl, 2008, s. 166)

Při realizaci rozhovorů jsem čerpala z uvedených výhod. Především první z nich vnímám jako prioritní. Zároveň se mi potvrdila také pravdivost druhé z uvedených výhod.

2.1.1 Otázky pokládané respondentům

Podkladem pro rozhovory byla předem určená sada otázek. Jednalo se o určitý scénář, na základě kterého jednotlivé rozhovory probíhaly, přičemž otázky byly tématicky rozdělené. Scénář rozhovoru je možné nalézt v přílohách.

Otázky, které jsou uvedeny v sadách A – E jsou pro všechny respondenty jednotné. Zároveň však použiji několik specifických otázek, které jsou rozdělené podle sektorů, ze kterých pochází respondent. Mezi specifické otázky řadím následující:

1. Máte již nějakou svoji zkušenosti s NNO a finančním vzděláváním? V případě že ano, uveďte konkrétní příklad a jeho zhodnocení.
2. Do jaké míry dle Vašeho názoru plní MŠMT/MPSV poslání, které mu bylo „přiřazeno“ v Národní strategii finančního vzdělávání?

Pokládala jsem respondentům – expertům otevřené otázky, které byly v průběhu rozhovoru spontánně doplňované. Vzhledem k tomu, že rozhovory byly prováděny s experty, potvrdil se předpoklad, že nebylo nutné jim jednotlivé odborné termíny objasňovat.

2.1.2 Výběr respondentů

Nejprve jsem si nastavila níže uvedená kritéria, na základě kterých jsem prováděla výběr respondentů.

- Znalost problematiky zvyšování finanční gramotnosti občanů
- Propojení pracoviště respondenta s výzkumnými otázkami a teoretickými východisky
- Proveditelnost rozhovoru (vzhledem k místu, času a nárokům respondentů).

Při výběru výše uvedených kritérií jsem vycházela z Dismanova názoru, že: *„Cílem konstrukce vzorku v kvalitativním výzkumu je reprezentovat populaci problémů, populaci jeho relevantních dimenzí“*. (Disman, 2005, s. 304).

Z tohoto důvodu jsem se rozhodla pro výběr respondentů ze všech tří sektorů (státního, ziskového a neziskového). Nejprve jsem si vytipovala organizace, jejichž zástupce jsem se rozhodla požádat o rozhovor. Další linií bylo oslovení respondentů na osobní úrovni. A třetí způsob navázání kontaktu s respondentem byl „efekt sněhové koule“ tj. jeden z respondentů mě odkázal na dalšího.

Celkově jsem prostřednictvím emailu oslovila 16 organizací. 7 z nich s realizací rozhovoru souhlasilo. Zástupce jedné organizace se omluvil z toho důvodu, že se necítí být kompetentní k poskytnutí rozhovoru. Zástupce další organizace se omluvil z důvodu zaneprázdněnosti. Ze zbývajících organizací jsem nedostala žádnou zprávu. Telefonicky jsem oslovila dva respondenty. Na jednoho z nich jsem dostala předtím kontakt od dalšího respondenta. Osobně jsem požádala o rozhovor dva respondenty.

Výsledky rozhovorů jsem tématicky zapracovala do textu práce. Snažila jsem se, aby zjištěné informace dokreslovaly reálnou situaci a možné postoje osob, které se v oblasti finančního vzdělávání angažují nebo se s tímto tématem setkávají zprostředkovaně.

2.1.3 Složení respondentů

Celkově jsem realizovala 11 rozhovorů. Mezi respondenty mohu řadit představitele státního, ziskového a neziskového sektoru. Mezi respondenty zastupující státní sektor v mém výběru patří: pracovník MPSV, pracovnice MŠMT a soudní vykonavatelka. Z řad ziskového sektoru mám mezi „svými“ respondenty dvě pracovnice banky, jednoho pracovníka inkasní společnosti a jednoho zástupce asociačního sdružení. Mezi představitele neziskového sektoru řadím vedoucího občanské poradny, ředitelku neziskové organizace, která aktivně působí v oblasti (nejen) vzdělávání a pracovníka občanského sdružení, které reaguje na problematiku předlužení prostřednictvím poradenství, vzdělávání a také preventivními opatřeními.

2.1.4 Etické aspekty

Ne od všech respondentů jsem získala jejich souhlas k uvedení jména a příjmení a u jednoho respondentů jsem byla vázaná mlčenlivostí ohledně jeho zaměstnavatele. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla jména respondentů neuvádět. V této práci používám pro označení jednotlivých respondentů pouze jejich pracovní pozici ve spojení s pracovištěm např. ředitel občanské poradny, zaměstnankyně banky, pracovník ziskové organizace, pracovník MPSV atd. Respondentům jsem také zaslala přeepsané rozhovory k autorizaci. Téměř všichni ji využili a zaslali zpětné vazby.

2.2 Analýza dokumentů

Opět se jedná o rozšířenou sociologickou metodu sběru dat. Analýza dat je využívání jak v kvalitativním tak kvantitativním výzkumu. Dokumenty mohou být podrobeny analýze z různých hledisek. Mezi dokumenty řadíme knihy, zákony, novinové články, záznamy projevů, deníky atd., viz podkapitola 2.4

Při provádění výzkumu se může výzkumník setkat s různými typy dokumentů. Poznávací cena dokumentů se obvykle posuzuje podle těchto šesti kritérií:

- **Typ dokumentu** – např. zda se jedná o úřední listiny, zákony, knihy či novinové články.
- **Vnější znaky dokumentu** – Stav dokumentu a jeho vnější zpracování. Posuzuje se také, zda dokument představuje skutečně to, za co se vydává.
- **Vnitřní znaky dokumentu (obsah)** – Mají ústřední význam u textových dokumentů. U ostatních dokumentů se tím míní výpovědní hodnota dokumentu.
- **Intencionalita dokumentu** – Znamená, že úmysl informovat současníky nebo potomky v sobě může nést možnost zdrojů chyb.
- **Blížkost dokumentu** – tj. Zjišťuje se, zda daný dokument je blízký předmětu zkoumání.
- **Původ dokumentu** – Ten nám říká, kde byl dokument nalezen, odkud pochází. (Hendl, 2008, s. 130 – 131).

Z výše uvedených kritérií shledávám důležité pro účely psaní této práce především typ dokumentu, vnitřní znaky dokumentu a původ dokumentu.

2.3 Analýza aktérů

Analýza aktérů patří mezi metody, které se využívají v souvislosti s vymezením problémů. Analýza aktérů může být provedena různými způsoby, v závislosti na účelu, ke kterému má sloužit, a dostupných časových, personálních a finančních zdrojích. Dle Veselého a Nekoly lze rozlišit „výzkumnou“ analýzu aktérů, které je časově náročnější (probíhá několik měsíců a podobná se kvalitativnímu výzkumu) a „rychlou“ analýzou aktérů, která může mít podobu brainstormingového semináře. (Veselý, Nekola, 2007, s. 226)

Při psaní této práce jsem realizovala „rychlou“ analýzu aktérů. Nejprve jsem stanovila okruh aktérů, kteří mají na řešení dané problematiky zájem. Poté jsem provedla jejich charakteristiku. Následně jsem u každého aktéra definovala okruh jeho úkolů, které má určen v Národní strategii finančního vzdělávání, a poté provedla analýzu reálného stavu tj. jaké úkoly jsou plněny a jaké aktivity probíhají.

2.4 Klasifikace zdrojů dat

Pro práci se sekundárními daty jsem musela nevyhnutelně mapovat zdroje dat, ze kterých jsem následně čerpala. Vzhledem ke zvolené problematice jsem využila níže uvedené zdroje dat:

- **rozhovory**
  - **získané informace z analýzy dokumentů**
  - **odborné články, studie a monografie** viz seznam použité literatury a zdrojů
  - **dokumenty a záznamy veřejné správy** např. Národní strategie finančního vzdělávání ČR, zprávy ČNB)
  - **zprávy konzultantů, odborníků**
  - **analytické a strategické dokumenty** např. Zpráva evropské komise o finančním vzdělávání z 18. 12. 2007
- internetové portály** např. www.justice.cz, www.mfcr.cz, www.msmt.cz
- **statistiky a sekundární výzkumná data** viz seznam literatury a zdrojů
  - **zákony** např. zákon o sociálních službách, školský zákon atd.

3. Teoretická východiska

Mezi teoretická východiska, ze kterých chci ve své práci vycházet, řadím teorie zabývající se rolí občanského sektoru v trojúhelníku občanského – neziskového, ziskového a státního sektoru. Dalším z teoretických východisek bude CSR koncept⁸, který se zaměřuje především na vztah neziskového sektoru a ziskového sektoru včetně otázky sociální odpovědnosti. Třetím z východisek bude definování předností a selhání neziskového sektoru.

3.1 Role občanského sektoru

V této podkapitole se zaměřím na vysvětlení základních pojmů, se kterými se můžeme v souvislosti s rolí a pojetím občanského sektoru potkat a které budu v následujících kapitolách používat. Následně popíši jednu z teorií vzniku občanského sektoru a v neposlední řadě se budu snažit o definování vztahu občanského sektoru a státu v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů.

3.1.1. Definování základních pojmů

Nejprve bych chtěla charakterizovat pojem **občanská společnost**. Od občanské společnosti se totiž odvíjí existence občanského sektoru, ve kterém působí neziskové organizace. Občanskou společnost je možné chápat jako „...*nezávislou samoorganizaci společnosti, jejíž jednotlivé části se dobrovolně zapojují do veřejné činnosti, aby uspokojovaly individuální, skupinové či veřejné zájmy v rámci právně definovaného vztahu mezi státem a společností.*“ (Potůček, 2005, s. 102, cit dle Weigle a Butterfield).

Občanský sektor „*je institucionalizovaným vyjádřením života občanské společnosti. Tvoří jej neziskové organizace, které jsou formou dobrovolného sdružování*

⁸ CSR je zkratka Corporat Social Responsibility = v překladu se jedná o společenskou odpovědnost firem v rámci které firmy „dobrovolně integrují sociální a ekologické ohledy do podnikatelských činností firmy, a to ve spolupráci se zainteresovanými stranami podniku neboli stakeholdery.“
Dostupné z www: <http://www.csr-online.cz/page.aspx?csr> [cit. dne 20.3.2011]

občanů sdílejících společné hodnoty a ochotných spolupracovat na společném díle.“ (Potůček, 1997, s. 51- 52).

Pro označení občanského sektoru se v odborné literatuře využívají různé termíny. Mezi nejčastější termíny můžeme řadit „civic“ sektor – občanský sektor (klade důraz na občanský rozměr aktivit, které v něm probíhají), „third sector“ – třetí sektor (tj. sektor, který aktivně působí spolu se státem a trhem), „nonprofit“ sektor – neziskový sektor (klade důraz na to, že na rozdíl od komerčních a ziskových organizací není jeho cílem vytvářet zisk a rozdělovat jej mezi vlastníky)“ (Potůček, 2005, s. 155).

Jak jsem již uvedla výše, občanský sektor je složen také z **neziskových organizací**, které *„tvoří nezbytný institucionální rámec, umožňující občanům sdružování a společné ovlivňování veřejných záležitostí v roli partnerů institucí státu a trhu.“* (Potůček, 1997, s. 52). Někdy se také můžeme setkat s označením nestátní nezisková organizace (NNO). *„Tento termín používá především Rada vlády pro NNO a další legislativní složky státu.“* (Rakušanová, Stašková, 2007, s. 31). Dle Rakušanové se pak můžeme setkat s tím, že: *„Souhrnným označením neziskových organizací je pak termín neziskový sektor a jeho synonyma jako občanský sektor či třetí sektor.“*(Rakušanová, 2007, s. 31).

Pro účely této práce budu používat pojem občanský sektor a pro označení jednotlivých organizací použiji přídavná jména nestátní neziskové.

3.1.2 Typologie neziskových organizací

Neziskové organizace lze členit z několika pohledů. Jedním z nich je rozdělení dle právního rámce tj. dle rozdílného legislativního podkladu. V současné době mohou mít neziskové organizace tyto právní formy:

- občanské sdružení a odbory,
- obecně prospěšné společnosti,
- nadace a nadační fondy,

- církve, náboženské společnosti a jejich účelová zařízení,
- profesní a stavovské komory,
- družstva, výrobní družstva, spotřební a bytová družstva,
- zájmové organizace družstev a výše uvedených profesních komor,
- zájmové sdružení právnických osob,
- sdružení bez právní subjektivity. (Tomeš a kolektiv, 2002, s. 266)

Další členění neziskových organizací je dle Potůčka možné podle níže uvedených kritérií. (Potůček, 2002, s. 170).

Tabulka č. 1 Členění nestátních neziskových organizací dle Potůčka

Členění nestátních neziskových organizací dle Potůčka	
Kritérium	Typ organizace
Podle příjemců aktivit NNO	Obecně prospěšné organizace – poskytují služby, které jsou v obecném zájmu, dostupné pro všechny, kdo o ně požádají.
	Vzájemně prospěšné organizace – orientují se na poskytování služeb svým členům.
Hledisko zájmů	Servisní – poskytují služby různého druhu, snaží se vstupovat do konkurenčních vztahů s ostatními subjekty.
	Alokační – zaměřují se na obhajobu práv a zájmů různých skupin. Je zde také snaha ovlivňovat rozhodnutí státní správy.
Dle doby vzniku	Staré – existovaly již před rokem 1989, věnovaly se rutinním problémům např. sdružení zahrádkářů, chovatelů, sdružení dobrovolných hasičů apod.
	Nové – vznikly po roce 1989, orientují se na řešení „netradičních problémů“ např. lidská práva, bezdomovectví, ekologie atd.

Zdroj: Potůček, zpracování autorka

Jako poslední uvádím členění neziskových organizací dle kritéria **pružnosti**, když můžeme rozlišit tzv. „statický typ neziskových organizací“ a „dynamický typ neziskových organizací.“ Zde se jedná o členění dle Rakušánové a Staškové (Rakušánová, Stašková, 2007, s. 18)

Statický typ je charakteristický nízkou administrativní schopností (která se

projevuje např. neschopností dobře administrovat grantové prostředky). Dále koncentrací řídicích a rozhodovacích funkcí na jednu osobu. Dále přenášením personalizovaných vazeb i na vztah s dalším neziskovými organizacemi a státem. A v neposlední řadě špatná či neexistující komunikace s dárci a cílovou skupinou.

Dynamický typ neziskové organizace vyjadřuje opačné charakteristiky statického např. úspěšné administrování a získávání různých typů prostředků, jasnou strukturu řízení (rozdělení kompetencí, rolí, fungující komunikace), připravenost na změny, pravidelná komunikace s dárci.

3.1.3 Teorie vzniku občanského sektoru

Neziskové organizace, které v současné době působí v různých oblastech a mají různá poslání a cíle jsou součástí občanského sektoru. Lidem působícím ve zbývajících sektorech, může chybět jasná představa, proč vlastně vznikl. Touto otázkou se zabývali také Salomon a Anheier (Salomon a Anheier, 1996b in Potůček, 2005, s. 162), kteří shrnuli šest základních teorií vzniku občanského sektoru.

Pro účely této práce jsem si vybrala poslední z uvedených teorií dle Salomona a Anheiereho. Jedná se o **Teorii sociálních zdrojů (liberální, sociálnědemokratický, korporativistický a etatistický model)**. Tuto teorii jsem vybrala i s ohledem na další kapitoly, ve kterých bude mj. řešen vztah státu a neziskového sektoru. A právě tato teorie může dávat určité předporozumění pro vysvětlení stávající situace.

Představitelem vybrané teorie je Seibel. Podle něj nejsou neziskové organizace samostatně se pohybující subjekty bez nějakých vazeb, naopak jsou pevně zasazeny do sociální a ekonomické struktury společnosti. (Seibel, 1990 in Potůček, 2005, s. 164). Salomon a Anheier rozeznávají čtyři modely zasazení neziskových organizací do společnosti.

Jedná se o model liberální, sociálnědemokratický, korporativistický a etatistický

model.

Liberální model – „*Se vyznačuje odporem k rozšiřování ingerence státu do sociálních služeb a místo toho preferuje řešení spočívající na soukromé iniciativě a dobrovolnictví.*“ (Salomon, Anheier 1996b in Potůček, 2005, s. 164)

Sociálnědemokratický model – Je pravým opakem je liberálního modelu. Na rozdíl od něj je zde ponechán velký prostor státu k zabezpečení služeb. Pro servisní působení neziskových organizací zbývá jen velmi malé pole působnosti. (Salomon, Anheier 1996b in Potůček, 2005, s. 164)

Korporativistický model – V tomto modelu je silný stát, který si pěstuje neziskové organizace jako „*rezervoár klíčových sociálních elit, které v pozici vyjednávačů dokáží zabránit radikálnějším požadavkům na státní dotace. Výsledkem je poměrně rozsáhlý občanský sektor za současné existence státem štedře podporovaných sociálních programů.*“ (Salomon, Anheier 1996b in Potůček, 2005, s. 164)

Etatický model – U tohoto typu je také charakteristická silná pozice státu. Stát zde (na rozdíl od sociálnědemokratického modelu) slouží především sám sobě a svým zájmům, případně ekonomickým elitám. Neziskovým organizacím je v tomto modelu dáván opět velmi malý prostor pro jejich působení. (Salomon, Anheier 1996b in Potůček, 2005, s. 164)

3.1.4 Vztahy státu a neziskového sektoru

Strnadová (2008) ve své knize „Současné podoby občanské společnosti) popsala několik možných rovin vztahu občanského sektoru a státu. Pro účely této práce jsem si vybrala typologii dle Chamberse a Kopsteina, která dle mého názoru velmi srozumitelně a jasně definuje možné vztahy státu a občanského sektoru. Z jejich pohledu lze zaznamenat tuto typologii:

- **OS⁹ mimo státu** v tomto případě se jedná o asociativní pojetí OS, kdy je vnímána především skrze prisma dobrovolného sdružování a jeho sociálních funkcí.
- **OS stojící proti státu** - U tohoto modelu je zdůrazněna kritická funkce OS vůči institucionalizované politické sféře. S tímto pojetím „lze spojit i případy fungování OS mimo demokratické režimy, které nám poskytují příklady opozičních a undergroundových iniciativ disentu např. v bývalých komunistických režimech.“
- **OS podporující stát** se zaměřuje na OS jako školu občanství, jako socializační mechanismus, v němž se jednotlivci učí základním hodnotám své společnosti, loajalitě ke státu a jeho veřejnosti a také občanským povinnostem, které by měl každý jednotlivec plnit.
- **OS v dialogu se státem** V tomto případě OS také plní kritickou funkci tentokrát již vůči demokratickému státu (na rozdíl od pojetí OS stojícího vůči státu).
- **OS v partnerském vztahu ke státu** - „Partnerský vztah OS ke státu spíše než určité osvojování si hodnot považuje za zásadní, aby OS převzala určité funkce v rámci silné decentralizace a budování sociálního kapitálu.“
- **OS překračující meze státu** - K tomuto pojetí autorka uvádí, že „za hranicemi státu se potom OS přetváří v tzv. globální občanskou společnost.“(Chambers, Kopstein in Strnadová, 2008).

Autorka upozorňuje, že „uvedený výčet pracuje poměrně dobře s uvedenými postoji k OS a dokresluje základní dělení na základě hypotézy selhání trhu/ vlády a hypotézy vzájemné závislosti.“(Strnadová, 2008, s. 122).

3.2. CSR koncept

Se zkratkou CSR deklarující společenskou odpovědnost se v současné době můžeme setkat v různých oblastech našeho života. např. ekonomické, sociální či ekologické.

---

⁹ Strandová ve své knize „Současné podoby občanské společnosti“ používá pro občanský sektor zkratku OS, kterou má na mysli občanské společnosti.

Pojem CSR byl definován již v roce 2001 v Zelené knize EU jako pojem, kterým je míněno dobrovolné integrování sociálních a ekologických hledisek do každodenních firemních operací a interakcí s firemními stakeholders¹⁰. (Putnová, Seknička, 2007, s. 125) V této podkapitole se zaměřím na jeho vysvětlení, podstatu a také aktivity, které jsou s ním spojené.

3.2.1. Vznik, pojem a teorie CSR konceptu

Koncept společenské odpovědnosti známý pod zkratkou CSR není ničím novým. *„Jeho rozvoj je spjat zejména s globalizací, kdy dynamika změn, tlak na udržení pozice na trhu, požadavek na růst obrátu a tvorbu zisku mnohdy znamená, že některé firmy se chovají zcela bezohledně s jediným cílem – maximalizovat zisk.“* (Pavlík, Bělčík, 2010, s.18)

Někteří autoři zasazují vývoj společenské odpovědnosti už do období 19. století. Konkrétní počiny vidí ve stavbě ubytoven pro zaměstnance, čímž dávali majitelé firem najevo nejenom zájem o zvýšení produktivity dělníků prostřednictvím přijatelného bydlení, ale také víru, že posilují vztahy mezi vedením a dělníky. (Putnová, Seknička, 2007, s. 125)

Společenská odpovědnost se jako téma široce rozvíjí od druhé světové války. Určitou roli zde také hraje slábnoucí role církví a státu, kteří byli tradičními garanty společenské odpovědnosti. *„Z tohoto důvodu problematika CSR nabývá v posledních letech na stále větším významu, a to jak ve světě tak v ČR. V ČR se objevuje společenská odpovědnost firem až ve 2. polovině devadesátých let v souvislosti s celosvětovým trendem CSR“* (Pavlík, Bělčík, 2010, s. 18 – 22)

Vzhledem k různým přístupům a pojetím společenské odpovědnosti doposud neexistuje její jednotná definice. Různí autoři přikládají důraz na její odlišné aspekty.

---

¹⁰ Pojem stakeholders bude vysvětlen v následujícím textu.

Např. rakouský expert Hauska vychází z předpokladu, že: *“U společenské odpovědnosti jde o odpovědnost organizace vůči společnosti. Podstatným aspektem je dobrovolnost“*. (Hauska, 2009, S. 6).

Dle rakouské společnosti respACT¹¹ je důležité, že podnikatelé, kteří svoji odpovědnost vnímají, se dle svých možností snaží o minimalizaci negativních účinků a aktivní řešení akutních problémů. Tito podnikatelé nevidí pouze své ekonomické cíle, ale berou na zřetel také smysl udržitelného rozvoje a potřeby budoucích generací¹².

Koncept CSR má také svoje východiska, která vznikala a rozvíjela se ve 2. polovině 20. století ve Spojených státech amerických. Od devadesátých let 20. století se o ně intenzívně zajímá Evropské komise. Ta vidí v CSR potenciální zdroj k dosažení konkurenční výhody podniku. (Pavlík, Bělčík, 2010, s. 22)

Mezi základní výčet teorií zahrnující společenskou odpovědnost patří:

- **Instrumentální teorie – dosahování ekonomických cílů prostřednictvím sociálních aktivit.** Jejimi zastánci byli Friedmann, Jensen a Porter s Karamerem. Dle nich jsou mj. investice do sociální oblasti přijatelné, pokud se stávají konkurenční výhodou. (Putnová, Seknička, 2007, s. 127)
- **Etická teorie – zaměřená na dosahování dobra ve společnosti.** Mezi její obhájce patří např. Freeman a Preston (autoři prosazují zohlednění zájmů i zainteresovaných skupin), World Commission on Environment and Development (komise se stala zastáncem udržitelného rozvoje, jehož cíl je zachování lidského vývoje pro současnou i budoucí generaci). (Putnová, Seknička, 2007, s. 127)
- **Politická teorie – zaměření na odpovědné využití byznysu v politické sféře.**

11 RespACT je podnikatelská platforma, která se zaměřuje šíření CSR konceptu a konceptu udržitelného rozvoje v Rakousku. Další informace je možné nalézt na <http://www.respect.at/>

12 Dostupné z www: <http://www.respect.at/leitbild/de/einleitung/warum> [cit. dne 17.4.2011]

Do skupiny zastánců této teorie můžeme řadit např. Davise (sociální odpovědnost roste s velikostí byznysu), Wooda a Lodgnose (kteří jsou obhájci principu občanství – koncept představuje firmu jako občana). (Putnová, Seknička, 2007, s. 127)

- **Integroující teorie – zaměřená na začlenění sociálních požadavků.** Mezi autory této teorie můžeme zařadit např. Mitchella (management je zodpovědný za sladování zájmů stakeholders firmy), Carolla či Cohrana (hledání sociální legitimacy jako odpovědi na sociální otázky).

V neposlední řadě je potřeba si uvědomit, že motivace firem podporovat neziskové organizace může být různá, stejně jako forma spolupráce. Může mít podobu poskytnutí vlastních produktů či služeb, pronájmem prostor, předáním zkušeností, poskytnutím reklamy ve firemných materiálech aj. (Dohnalová in Skovajsa, 2009, s. 159)

3.2.2. Podstata, aktéři a aktivity

Mezi aktéry participující na společenské odpovědnosti patří skupina tzv. „stakeholders“, kteří jsou akcionáři, zákazníci, dodavatelé, vlastníci, zaměstnanci, patří sem ale také místní komunita. Mezi sekundární stakeholders můžeme řadit také odbory, konkurence, média a zájmové skupiny. Do češtiny je tento výraz překládán jako participující skupiny nebo zainteresované skupiny. (Putnová, Seknička, 2007, s. 129)

Mezi základní oblasti aktivit patří trh, životní prostředí a společnost.¹³ Na trhu jde dle společnosti respAct především o nabídku produktů a služeb, které odpovídají požadavkům udržitelného rozvoje. Vytváření produktů s dlouhou životností a s možnostmi oprav. V oblasti ekologie vidí jako jeden z cílů odstraňování negativních vlivů na životní prostředí jako jsou škodlivé látky, emise, odpadní vody, hluk apod. Ochrana zdrojů pitné vody a řízení „vodního managementu“. Kompenzace negativních

¹³ Dostupné z www: <http://www.respect.at/leitbild/de/einleitung/warum> [cit. dne 17.4.2011]

vlivů prostřednictvím investic do dopravy a ochrany přírodních zdrojů. V oblasti společnosti je jedním z hlavních cílů vnímání a angažovanost vůči dodržování lidských práv, umožnění pracovníkům právo na vhodné pracovní podmínky, odstranění dětské práce, ochrana menšin atd¹⁴.

Mezi další aktivity společenské odpovědnosti, které zachytili Pavlík a Bělčík ve svém průzkumu, patří: poskytování kvalitních produktů/ služeb, odpovědnost k životnímu prostředí, zdraví a bezpečnost zaměstnanců, transparentnost, firemní dárcovství a dobrovolnictví. (Pavlík, Bělčík, 2010, s. 27) A v současné době mezi ně můžeme řadit také odpovědnost za finanční gramotnost občanů.

3.3 Přednosti a selhání občanského sektoru

Mezi státním, ziskovým a neziskovým sektorem panují vzájemné interakce, při kterých se mohou projevit přednosti ale také selhání konkrétních sektorů. V této podkapitole se zaměřím na přednosti a selhání občanského sektoru. Důvodem výběru tohoto teoretického východiska je má snaha upozornit na skutečnost, že vzájemná koexistence sektorů je potřebná, a že zároveň nelze říct, že některý z daných sektorů má pouze přednosti a druhý pouze negativa projevující se jako jeho selhání.

3.3.1 Přednosti občanského sektoru

Pokud se podrobněji podíváme na teorie vzniku občanského sektoru dle Salamona a Anheiera (Salamon a Anheier, 1996b in Potůček, 2005, s. 162) zjistíme, že častým předpokladem jeho vzniku bylo selhání buď státu či ziskového sektoru. Naskýtá se tedy definovat **dynamičnost** jako jednu ze základních předností občanského sektoru, díky které může občanský sektor pomoci zajistit některé z oblastí, jež stát a ziskový sektor nemohou zcela „pokrýt.“ Mám na mysli především zdravotnictví, sociální služby, školství, volnočasové aktivity atd.

---

14 Dostupné z www: <http://www.respect.at/leitbild/de/einleitung/warum> [cit. dne 17.4.2011]

Dynamický typ neziskových organizací jsem již definovala v podkapitole 3.1.2. Tento typ organizací má kompetitivní typ koexistence, což znamená, že: ve vztahu k neziskovým organizacím navzájem dochází ke konkurenčnímu boji o oblast reprezentovaných zájmů a soutěžení o finanční prostředky dárců na jejich realizaci. Organizace dynamického typu komunikují se svými konkurenty, dochází ke spolupráci ve smyslu rozdělení spektra činností, tak aby v dané oblasti došlo k naplnění společenské objednávky – artikulovaných zájmů. (Rakušanová, Stašková, 2007, s. 21)

Další přednosti občanského sektoru můžeme najít v těchto regulačních činnostech:

- generování minimálního nebo vůbec žádného zisku
- vcítění do potřeb ostatních a ochotu jim pomoci
- celostní přístup k jednotlivci
- předpokládání efektivní okamžité pomoci jednotlivcům prostřednictvím např. denní péče, poradenství, služeb nemocným apod.
- vyvolání důvěry ze strany klientů
- získávání finanční podpory prostřednictvím darů
- zahrnování uplatnění morálních kritérií a individuální odpovědnosti ve vykonávané činnosti. (Potůček, 1997, s. 59)

Občanský sektor se uplatňuje lépe tam, kde srovnatelné transakční náklady na regulaci a vlastní výkon stejné činnosti by byly při uplatnění trhu nebo státní intervence nepřiměřeně vysoké.

Neziskové organizace samy hledají způsob, jak pokrýt své náklady, kombinují úspěšně vlastnosti státní instituce s prvky soukromé firmy. Mohou se tedy vyhnout selhání obou a být tak tou nejlepší institucionální alternativou. Mohou však také zkombinovat stinné charakteristiky toho, v čem selhávají stát nebo trh. (Potůček, 1997, s. 60)

3.3.2 Selhání občanského sektoru

Určité rysy selhání nastínila Rakušanová ve své charakteristice statické neziskové organizace (viz podkapitola 3.1.2), mezi které patří již zmiňované nízké administrativní schopnosti, slabiny v personalizaci řízení, přenášení personalizovaných vazeb i na vztah s dalšími neziskovými organizacemi a státem. Špatná nebo chybějící komunikace s dárci a donory. (Rakušanová, Stašková, 2007, s. 18).

Tyto vlastnosti jsou předpokladem pro klanově-kooperativní typ koexistence těchto neziskových organizací. Mezi její typické rysy patří úzká provázanost se státními orgány a jejich představiteli, jež je často na hranici klientelismu. Spolupráce na bázi personálních sítí vedoucích představitelů za účelem prosazování zájmů úzké skupiny osob. (Rakušanová, 2007, s. 37).

Kromě již definovaných znaků **statičnosti neziskových organizací** existuje několik charakteristických situací, ve kterých neziskové organizace často selhávají. Jedná se především o tyto aspekty:

- **Nedostatečná kapacita pro řešení rozsáhlých úkolů**, která se může projevit v situacích, kdy je potřeba vynaložit značné, koordinované a déletrvající úsilí většího počtu lidí. Toto selhání je pravděpodobnější u menších, spíše neformálních organizací.
- **Absence občanských iniciativ tam, kde by byly potřebné**. Občané se často angažují ve věcech, které oni sami považují za důležité. Může se ale stát, že se jejich aktivity míjejí s povahou veřejného zájmu. Pokud se veřejná správa příliš spoléhá na spolupráci s občanským sektorem, může se jí snadno přihodit, že nenalezne žádného partnera.
- **Zvýšená citlivost na osobnosti charakteristiky účastníků**. Občany angažující se v občanských sdruženích, nadacích stmeluje vzájemná důvěra. Vnitřní konflikt může být pro tyto organizace zničující. Zvláště velké riziko je spjato s charakteristikami vůdčích osobností těchto organizací, které mohou mít příliš

mnoho moci ve svých rukou nebo zneužívat organizaci ve svůj prospěch.

- **Hrozba byrokratizace činnosti organizací občanské společnosti.** Zabezpečení činnosti organizace prostřednictvím administrativy se může stát cílem samo o sobě.
- **Nejistota a nestabilita občanského sektoru,** která je deklarována křehkostí jednotlivých organizací, u nichž není záruka, že budou trvale a spolehlivě splňovat své poslání a dosahovat svých cílů.
- **Zástěrka pro krytí ziskového motivu,** která může být aktuální především tam, kde je nedokonalé právní prostředí nebo kde selhává kontrola hospodaření. (Potůček, 1997, s. 60 - 61)

4. Politika státu v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů

Téma finančního vzdělávání a s ním spojené zvyšování finanční gramotnosti občanů se postupně dostává do popředí zájmu státu. Svědčí o tom konkrétní aktivity, které podporují tuto oblast, vydané dokumenty a kroky učiněné v souladu se Sdělením Evropské komise.

V této kapitole nejprve nastíním postupný vývoj politiky státu v oblasti finančního vzdělávání. V něm se zaměřím především na strategické dokumenty státu a EU. Následně budu jednotlivé dokumenty analyzovat. Závěrem uvedu názory oslovených respondentů na aktuální politiku státu v této oblasti.

4.1 Strategické dokumenty (nejen) státu v oblasti zvyšování finanční gramotnosti

Stát reagoval na problematiku nízké finanční gramotnosti občanů v první linii vytvořením strategických dokumentů. Některé z nich byly reakcí na Sdělení Evropské komise.

Mezi stěžejní strategické dokumenty, které se vztahují k oblasti finanční gramotnosti, můžeme řadit:

- Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2005 č. 1594
- Sdělení komise k finančnímu vzdělávání ze dne 18. prosince 2007
- Dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách
- Národní strategie finančního vzdělávání

V zásadě lze říci, že „historický“ vývoj politiky státu v oblasti finančního vzdělávání byl započat při přípravě prvního z uvedených dokumentů tj. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2005.

Pro získání představy o souslednosti jednotlivých dokumentů předkládám jejich přehled, který obsahuje název dokumentu, datum vzniku a jeho hlavní cíl.

Tabulka č. 2 Přehled strategických dokumentů v oblasti finančního vzdělávání

Název dokumentu	Přehled základních údajů dokumentu		
	Autor	Datum účinnosti	Hlavní úkol
Usnesení vlády	Vláda	7. prosince 2005	Vytvořit Expertní skupinu, vytvořit návrh budování systému finančního vzdělávání na ZŠ a SŠ.
Dokument systém budování finanční gramotnosti na ZŠ a SŠ	MF, MŠMT, MPO ¹⁵	1.12.2007	Provést analýzu aktuálního stavu, Definovat pojem FG a nastavit standardy FG pro ZŠ a SŠ
Sdělení komise	Evropská komise	18.12.2007	Stanovení zásad poskytování kvalitního finančního vzdělávání pro země EU.
Strategie finančního vzdělávání 2007	MF	1.10.2007	Stanovení priorit, cílových skupin a vymezení rolí pro jednotlivé aktéry v oblasti finančního vzdělávání.
Národní strategie finančního vzdělávání 2010	MF	1.5.2010	Zdůraznění významu finančního vzdělávání. Určení priorit, navázání na Strategii z roku 2007.

Zdroj: autorka

Pro úplnost dodávám, že kromě výše uvedených dokumentů vydávala ČNB své zprávy k finanční stabilitě českých domácností¹⁶, která může být považována za jeden z odrazů úrovně finanční gramotnosti občanů.

Zároveň byl v březnu 2006 proveden Výzkum úrovně finanční vzdělanosti v ČR, který realizovala Česká bankovní asociace. Na tento projekt navázal v červnu 2007 Výzkum veřejného mínění na téma finanční gramotnost provedeného společností STEM/MARK, a. s. , jenž byl realizován na žádost Ministerstva financí ČR. Z

¹⁵Dokument systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách a Národní strategie finančního vzdělávání mají formu usnesení, které schválila vláda ČR.

¹⁶ Dostupné z [www: http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/](http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/) [cit. dne 29.4.2011]

výsledků obou výzkumů bylo čerpáno v dokumentu Strategie finančního vzdělávání 2007. Poslední výzkum byl realizován v souladu s Akčním plánem Národní strategie finančního vzdělávání v prosinci 2010. Opět byl zadán společnosti STEM/MARK, zadavatelem bylo MF a ČNB.¹⁷

4.2 Analýza strategických dokumentů

V této podkapitole provedu již zmiňovanou analýzu dokumentu. Zároveň se zastavím také u významu a cílů finančního vzdělávání.

4.2.1 Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2005

Prvním ze strategických dokumentů bylo **Usnesení vlády České republiky ze dne 7. prosince 2005 č. 1594 o zlepšení podmínek v bankovním sektoru**. Jak je již uvedeno v tabulce č. 1 Přehled strategických dokumentů v oblasti finančního vzdělávání, je jedním z hlavních úkolů tohoto dokumentu vytvoření Expertní pracovní skupiny pro finanční sektor, která by se skládala ze zástupců finančních institucí, spotřebitelských organizací, Ministerstva financí a Ministerstva průmyslu a obchodu.

Tato skupina byla pod názvem Pracovní skupina pro finanční vzdělávání skutečně založena již v roce 2006. V roce 2010 měla 34 členů¹⁸, kteří jsou zástupci MF, MPO, MŠMT, ČNB. Dále jsou ve skupině zástupci bankovních a finančních asociací např. Česká bankovní asociace, Česká asociace záložen. Mezi další členy patří zástupci společnosti Cofet, a. s., Asociace občanských poraden apod. Kromě „vyslanců“ organizací, pracují ve skupině také samostatní experti.

Vzhledem k tomu že na stránkách MF nejsou uvedeny podrobnější informace o činnosti Pracovní skupiny, obrátila jsem se s žádostí o vyjádření k fungování a zde příkládám vyjádření paní Obstové: *“MF jako koordinátor aktivit v oblasti finančního vzdělávání na konci roku 2009 iniciovalo práce na aktualizaci Strategie finančního*

¹⁷ K oběma výzkumům, které zadávalo MF, se budu vyjadřovat v následujících kapitolách.

¹⁸ Úplný seznam členů této pracovní skupiny lze nalézt na

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_os_expertskup_33652.html [aktuálně ke dni 29.4.2011]

vzdělávání, která byla v květnu 2010 schválena vládou jako Národní.“

Na základě této Národní strategie byla v polovině roku 2010 zřízena již zmiňovaná pracovní skupina pro finanční vzdělávání, která dle paní Obstové představuje nezávislou platformu pro sdílení a výměnu zkušeností z oblasti finančního vzdělávání. V něm má své zastoupení MF, MŠMT a ČNB a další členové skupiny.

Paní Obstová také uvedla, že: *„Výkonný výbor (ze zástupců MF, MŠMT a ČNB), jehož hlavním úkolem je zefektivnění fungování Pracovní skupiny, koordinace jejích členů, vydávání doporučení a vypracovávání stanovisek k finančně vzdělávacím otázkám. Další jednání Výkonného výboru je plánováno na měsíc květen tohoto roku, Pracovní skupina se schází pravidelně 1x ročně, poslední jednání se uskutečnilo v říjnu 2010. „*

MF v současnosti pracuje na nových webových mikrostránkách věnovaných finančnímu vzdělávání, které by kromě informování veřejnosti fungovaly též jako prostor pro sdílení informací mezi členy Pracovní skupiny.” V průběhu loňského roku dále proběhl společný projekt MF a ČNB představující první komplexní objektivní měření finanční gramotnosti dospělé populace ČR jako výchozí bod pro další vzdělávací projekty a aktivity, s výstupy měření se lze seznámit na webových stránkách MF.

V neposlední řadě MF dle paní Obstové: *„Poskytuje odbornou pomoc a záštitu jednotlivým finančně vzdělávacím projektům a akcím, vždy však po důkladném posouzení, zda tyto splňují podmínky nastavené v Národní strategii finančního vzdělávání a zda jsou svým záběrem, cílovou skupinou, tématem celoplošně přínosné. Aktivně se pak MF účastní osvěty skrze osobní vystupování zástupců na různých konferencích a seminářích a v televizních pořadech tematicky věnovaných finanční gramotnosti a ochraně spotřebitele. Jak vyplývá též z Národní strategie, MF do budoucna plánuje pokračovat v odborné podpoře různých projektů, v rámci Výkonného výboru i nadále vypracovávat stanoviska za ČR a podílet se na mezinárodních finančně*

vzdělávacích aktivitách, zajistit pravidelná jednání Pracovní skupiny pro FV, dle akčního plánu pak zopakovat měření finanční gramotnosti, zaktualizovat koncepční materiály apod.”

4.2.2. Strategie finančního vzdělávání 2007

Tento dokument byl prvním počinem, ve kterém se MF snažilo zdůraznit význam finančního vzdělávání, stanovit definici finanční gramotnosti. Dále v něm byly stanoveny priority finančního vzdělávání a v neposlední řadě obsahoval Akční plán, ve kterém byly stanoveny pro jednotlivé aktéry – zainteresované subjekty - úkoly a termíny jejich splnění.

Strategie finančního vzdělávání byla v platnosti od října do května 2010, kdy ji nahradila Národní strategie finančního vzdělávání 2010, která na rozdíl od tohoto dokumentu byla schválena vládou a získala tak formu usnesení. Nicméně i „říjnová“ Strategie měla a má svůj význam. Velmi úzce na ni navazoval a částečně z jejího obsahu vycházel další dokument, kterým je Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. A v neposlední řadě to byl první dokument, ve kterém byla definovaná finanční gramotnost a popsán význam finančního vzdělávání, o kterém se do té doby „jen“ hovořilo.

Jelikož je v současné době spojení „finanční vzdělávání“ velmi často a v různých podobách skloňováno v médiích, ale i mezi odbornou a laickou veřejností, zajímalo mě, jaký význam mu přikládají respondenti, s kterými jsem realizovala rozhovory.

Lze říci, že téměř všichni oslovení respondenti přiznávají finančnímu vzdělávání určitý význam. V jejich odpovědích se však odlišuje míra jeho významu. Např. pracovník ziskové organizace na otázku Jakou roli dle Vašeho názoru v současné době hraje finanční vzdělávání občanů odpověděl: *„Obávám se, že v současné době absolutně nejdůležitější.“*

Protipólem k této odpovědi bylo vyjádření ředitelky občanského sdružení: „Řekla bych, že hraje stejně důležitou roli jako jakákoliv jiná oblast, která se dotýká existence člověka ve společnosti. Patří to k obecnější výbavě člověka.“

Ostatní respondenti uváděli, že finanční vzdělávání hraje velkou, důležitou či zásadní roli. Dvě respondentky uvedly, že: *“Žádné finanční vzdělávání dosud nepostřehly.”* Zajímalo mě také, jaký cíl by finanční vzdělávání mělo mít. Odpovědi na tuto otázku již byly pestřejší. Pro větší přehled jsem je zpracovala do tabulky.

Tabulka č. 3 Cíle finančního vzdělávání dle respondentů

Cíle finančního vzdělávání	
<i>„Člověk se dozví něco, na co ve své výchově nedosáhl“</i>	<i>„...aby lidi pochopili, jak k těm dluhům přijdou, co by neměli dělat, a že vytloukání klínu klínem je holý nesmysl.“</i>
<i>„...aby lidi pochopili, že peníze slouží nejen k uspokojování jejich potřeb, ale také i na jejich zabezpečení.“</i>	<i>„... Vybavení obyvatelstva základními informacemi o finančních produktech, pojištění, sociální politice.“</i>
<i>„Osvěta, ale také částečné vzdělávání, protože je moc lidí, takových těch nad 18, kterým finanční vzdělávání neříká vůbec nic.“</i>	<i>„...aby lidi uměli nakládat se svými prostředky. Aby uměli nakládat s tím, co mají.“</i>
<i>„Hlavním cílem je zdůraznění rizik a potlačení akcentu na výhodnosti produktů. Klíčové je připravit člověka na situaci, co se stane, když přijdete o práci, co se stane, když Vám mzda spadne o třicet procent. Zdůrazňovat riziko.“</i>	<i>„Občan, který je nejenom schopen si udělat domácí rozpočet, ale občan, který je schopen chápat obecné ekonomické vztahy ve společnosti.“</i>
<i>„Je důležité, aby byl spotřebitel informován, aby měl nějaké dovednosti a znalosti. Ale jinak samozřejmě cílem vzdělávání je především předávání informací, získávání nových dovedností od toho, kdo je vzdělává.“</i>	<i>„Poskytnout členovi společnosti schopnost v dnešní době přežít. Dokonce si myslím, že by finanční gramotnost měla být součástí základního vzdělání v rámci občanské nauky.“</i>

Zdroj: autorka

4.2.3. Dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách

Jedná se o společný dokument Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství

mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu, který byl vypracován na základě již dříve charakterizovaného usnesení vlády č. 1594 ze dne 7. prosince 2005. Jeho aktualizovaná verze je v souladu se Strategií finančního vzdělávání z roku 2007.

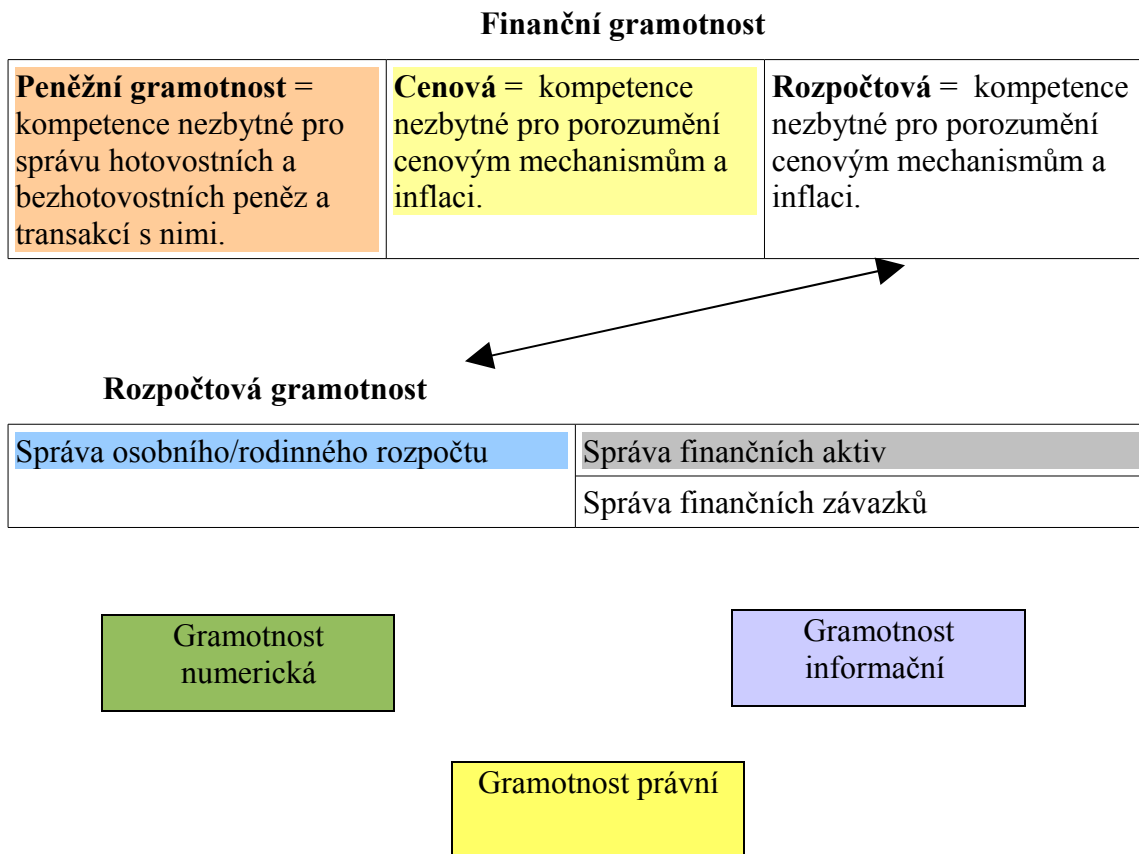
V dokumentu je popsána role nejdůležitějších subjektů a jejich spolupráce na poli počátečního vzdělávání. Mezi zainteresované subjekty patří Ministerstvo financí, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Výzkumný ústav pedagogický, Národní ústav odborného vzdělávání a Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Dokument obsahuje také definici finanční gramotnosti a standardy finanční gramotnosti. Definice finanční gramotnosti je zde přejata ze Strategie finančního vzdělávání z roku 2007. Finanční gramotnost je definována jako „*soubor dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace. Finanční gramotnost jako správa osobních/rodinných financí zahrnuje tři složky: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.*“ (Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 7) *Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic, pojištění) a **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingu)*“ (Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 7)

*K finanční gramotnosti se také pojí **gramotnost numerická** (týká se především finančních numerických úkonů), **gramotnost informační** (jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu) a **gramotnost právní**. (Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 8).*

Pro větší transparentnost přikládám graficky vyjádřené složení finanční gramotnosti.

Obrázek 1. Složky finanční gramotnosti

Zdroj: autorka dle Národní strategie finančního vzdělávání květen 2010

V tomto dokumentu byly také poprvé vymezeny tři standardy finanční gramotnosti, přičemž standard má představovat cílový stav finančního vzdělávání pro různé stupně vzdělávání, konkrétně se jedná o níže uvedené stupně.

- Standard finanční gramotnosti pro žáka 1. stupně ZŠ
- Standard finanční gramotnosti pro žáka 2. stupně ZŠ
- Standard finanční gramotnosti pro žáka SŠ – odpovídá standardu finanční gramotnosti dospělého občana přizpůsobeného vzdělávacím potřebám žáků na SŠ. (Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 9). Standardy finanční gramotnosti mají být dle tohoto dokumentu zaneseny do rámcových vzdělávacích plánů.

Při rozhovoru s pracovníci MŠMT (odbor předškolního, základního a základního uměleckého vzdělání) mě zajímalo, jak vypadá reálná situace v oblasti zavádění finanční gramotnosti (a potažmo naplňování jejích standardů) do škol.

Bylo mi sděleno, že: *„Na základních školách už jede vzdělávání, tam se do toho zapojil COFET a ČNB. Na středních školách výuka už také jede díky NÚOV. Materiály jsou již hotové. Příručky pro pedagogy jsou také hotové. Gymnázia už snad mají finanční gramotnost přímo v rámcových vzdělávacích programech. Na základních školách se o tom uvažuje v rámci revize. Finanční gramotnost zasahuje do matematiky, občanské výchovy.“*

A jaké kroky MŠMT v této oblasti již realizovalo? Např. v roce 2010 spolu s NÚOV byla provedena analýza zpracování finanční gramotnosti do ŠVP na středních odborných školách. Cílem analýzy bylo zjistit, zda se školám podařilo zpracovat obsah finančního vzdělávání v souladu se standardem finanční gramotnosti. Výsledky analýzy slouží mj. jako podklad pro inovaci a úpravu Standardu finanční gramotnosti. (Rathouská – Grmelová, 2010, s. 35), která se nyní plánuje viz výše.

Posledním krokem který MŠMT učinilo v oblasti zavádění finanční gramotnosti do škol, bylo vydání „Sdělení ředitelům škol v základním a středním vzdělávání o zařazení finanční gramotnosti do PISA 2012 a další doporučení“. V něm autoři doporučení upozorňují, že: *„Finanční gramotnost není prozatím povinnou součástí rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání¹⁹“*, přesto však bylo ředitelům škol doporučeno, aby věnovali dle možností finanční gramotnosti ve výuce žáků pozornost. Zároveň autoři poukázali na možnost využití volně dostupných zpracovaných metodických materiálů²⁰ V neposlední řadě bylo ředitelům škol doporučeno využít zkušeností organizátorů z celostátní soutěže „Finanční gramotnost“, kterou pořádala společnost Finanční gramotnost, o.p.s.

19 Dostupné z www.msmt.cz/vzdelavani/sdeleni-k-financni-gramotnosti [cit. dne 23.4.2011]

20 Tyto metodické materiály jsou dostupné na www.nuov.cz a www.rvp.cz Jedná se především o příručky „Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol, Finanční gramotnost: úlohy a metodika.“ aj.

4.2.4 Sdělení Evropské komise k finančnímu vzdělávání 18. 12. 2007²¹

Tento dokument nabyl účinnost v prosinci 2007, tedy v době, kdy u nás již existovala Strategie finančního vzdělávání a dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Přínos Sdělení Komise pro ČR shledávám především v tom, že v něm byl zahrnut impuls na základě, kterého byla Strategie finančního vzdělávání z října 2007 znovu diskutována, přepracována, a že výsledkem se stal dokument, který byl schválen vládou. Dále je také důležitá skutečnost, že Národní strategie finančního vzdělávání 2010 obsahuje Akční plán (stejně jako Strategie finančního vzdělávání), jehož realizace je již kontrolovaná. A v neposlední řadě v něm je rozšířena „paleta“ klíčových subjektů, mezi které byly nově zahrnuty také nestátní neziskové organizace.

Ve Sdělení Komise je nejprve definován význam finančního vzdělávání. V dokumentu byly především také definovány základní zásady poskytování kvalitních programů finančního vzdělávání, které by měli být brány jako „vzor“ pro členy EU viz Tabulka č. 4 viz následující strana.

Komise vyzvala vnitrostátní správní orgány, poskytovatele finančních služeb, neziskové organizace a další zúčastněné strany, aby vypracovali vnitrostátní strategie finančního vzdělávání s odpovídajícími programy finančního vzdělávání. Zároveň by při jejich tvorbě a realizaci měli být brány v potaz uvedené zásady.

V závěru dokumentu je uvedeno, že *„Komise bude nadále sledovat pokrok různých iniciativ, které jsou nastíněny v tomto sdělení, s cílem zjistit, zda splňují výše uvedené cíle. V roce 2010 budou iniciativy mimoto podrobeny celkovému přezkumu.“* (Sdělení komise k finančnímu vzdělávání, 2007, s. 11)

Tabulka č. 4 Zásady poskytování kvalitního fin. vzdělávání

---

21 Dostupné z www: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/capability/communication_cs.pdf [cit. dne 25.4.2011]

Zásada číslo	Znění zásady	Cíl
1	Finanční vzdělávání (dále jen FV) by mělo být trvale dostupné a aktivně podporované ve všech etapách života	Prizpůsobit FV občanům vzhledem k jejich životní etapě a jejich znalostem fin. záležitosti.
2	Programy FV by měl být zaměřeny na uspokojení konkrétních potřeb občanů. Programy by měly být včas a snadno dostupné.	Vytvořit program FV srozumitelný a ve vhodném formátu pro uživatele. Zavést poskytování FV na pracovištích.
3	Spotřebitele je nutno vzdělávat v ekonomických a finančních záležitostech, pokud možno co nejdříve, počínaje ve škole. Vnitrostátní orgány by měly uvážit povinné zařazení FV do školních osnov.	Zařazení FV do školních osnov.
4	Programy FV by měly zahrnout obecné nástroje ke zvýšení informovanosti o potřebě zlepšit znalosti o finančních záležitostech a rizicích.	Zvýšení informovanosti spotřebitele prostřednictvím sebehodnotících dotazníků, kampaní.
5	FV zajišťované poskytovateli finančních služeb by mělo být poskytováno poctivě, transparentně a objektivně. Je nutno věnovat pozornost tomu, aby bylo zajištěno, že vzdělávání je vždy v nejlepším zájmu spotřebitele.	Rozlišovat při poskytování FV mezi obecným FV a informacemi o jednotlivých produktech a poradenství.
6	Školitelé v oblasti FV by měli mít prostředky a odbornou přípravu, aby byli schopni úspěšně a sebejistě realizovat programy finančního vzdělávání.	Zajistit vzdělávání „učitelů“ ²² Vytvoření výukových materiálů.
7	Je nutno podporovat vnitrostátní koordinaci mezi zúčastněnými stranami v zájmu dosažení vymezení rolí, usnadnění sdílení zkušeností a hospodárného nakládání se zdroji podle stanovených priorit. Měla by se zlepšit mezinárodní spolupráce mezi poskytovateli, aby se usnadnila výměna osvědčených postupů.	Vybízet subjekty finančního vzdělávání k větší spolupráci. Na mezinárodní úrovni usnadnit výměnu osvědčených postupů.
8	Poskytovatelé finančního vzdělávání by měli pravidelně vyhodnocovat a případně aktualizovat programy, které řídí, s cílem uvést je do souladu s osvědčenými postupy v dané oblasti.	Realizace pravidelného hodnocení pokroku, jehož bylo dosaženo, a splnění cílů.

Zdroj: autorka dle Sdělení komise k finančnímu vzdělávání ze dne 18.12.2007

4.2.5 Národní strategie finančního vzdělávání 2010

Národní strategie finančního vzdělávání byla schválena vládou usnesením č. 338 ze dne 10. května 2010. Tento dokument zpracovalo Ministerstvo financí. Cílem Národní strategie finančního vzdělávání je vytvoření uceleného systému posilování

²² „Učitelé“ jsou myšleny osoby, které zajišťují odborné přípravy tj. nejen učitelé ve školách, sociální pracovníci, bankovní úředníci, dobrovolníci atp.

finanční gramotnosti dětí i dospělých občanů České republiky.

Jak již bylo uvedeno v předchozí podkapitole, Národní strategie finančního vzdělávání 2010 vznikla na základě impulsu ze strany Evropské komise. Tento dokument obsahuje Akční plán (stejně jako Strategie finančního vzdělávání), jehož realizace je již kontrolovaná a závazná pro zainteresované aktéry. A v neposlední řadě v něm je rozšířena „paleta“ klíčových subjektů, mezi které byly nově zahrnuty také nestátní neziskové organizace.

Lze říci, že Národní strategie finančního vzdělávání z roku 2010 je doposud nejkomplexnějším dokumentem, který definuje význam finančního vzdělávání. Na jeho začátku popisuje současný stav, přičemž čerpá z výsledků šetření České bankovní asociace a výsledků výzkumu společnosti STEM/MARK, který byl na žádost MF realizován v červnu 2007.

Dále jsou v Národní strategii finančního vzdělávání nastíněny dosavadní kroky, které již byly v tomto směru uskutečněny. Patří mezi ně zahájení činnosti Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání v roce 2006. Vydání Standardů finanční gramotnosti (jako součást materiálu Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách), plánování měření finanční gramotnosti obyvatel ČR v průběhu roku 2010.

V Národní strategii finančního vzdělávání byly také definovány prioritní oblasti pro budoucnost, mezi které je řazena:

- Aktivní a odpovědná účast na finančním trhu
- Prevence proti předlužení
- Zajištění na stáří (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 14 – 15)

Národní strategie také zahrnuje okruh klíčových subjektů, které jsou pověřeny státem k realizaci aktivit, jež mají směřovat k zvyšování finanční gramotnosti občanů. Podrobně se budu jednotlivým aktérům a jejich úkolům věnovat v následující 5. kapitole.

4.2.6 Politika státu v oblasti finančního vzdělávání očima respondentů

V předchozích podkapitolách jsem nastínila kroky, které stát v oblasti zvyšování finanční gramotnosti učinil. Při rozhovorech s respondenty mě zajímal jejich pohled a vnímání aktuální politiky státu v oblasti finančního vzdělávání. Položila jsem jim na toto téma tyto otázky:

A) Jak hodnotíte aktuální postoj státu vůči oblasti finančního vzdělávání?

B) Jaké kroky, které již stát v oblasti finančního vzdělávání učinil, shledáváte jako pozitivní?

C) Opomenul stát některou z oblastí finančního vzdělávání? Pokud ano, kterou?

Ne všichni respondenti mi dokázali odpovědět na všechny výše uvedené otázky. Navzdory této skutečnosti vznikl určitý průřez odpovědí a názorů, který nyní předkládám v tabulce č. 4 Hodnocení politiky státu respondenty

Tabulka č. 4 Hodnocení politiky státu respondenty

Cíle finančního vzdělávání	
<p>A) Mám pocit, že o žádném postoji nevím. B) Stát pouze hasí požáry. C) Participaci na výchově, která se děje na školách – již od začátku. (ředitelka neziskové organizace)</p>	<p>A) - B) Ve volebním programu jedné ze stran bylo uvedeno finanční vzdělávání občanů. C) - (zaměstnankyně banky)</p>
<p>A)...Nelze hodnotit politiku státu v této oblasti kladně. Nějaké projekty běží, leč realita je stále špatná. B) Neznám všechny kroky státu a k tomu určených subjektů, tudíž dokážu hodnotit pouze výsledek, který není dobrý. C) Neumím posoudit. (pracovnice nebankovní společnosti)</p>	<p>A) Nevím, přesně jak do toho stát zasahuje. B) - C) - (soudní vykonavatelka)</p>
<p>A) Rozvíjí se podpora, kterou tomu dává stát, tím že určí strategický cíl viz Národní strategie finančního vzdělávání. Na druhou stranu bych roli státu nepřeceňoval....Základní finanční gramotnost by měla dávat rodina. B) ..Schopnost šířit finanční gramotnost jako nástroj sociální práce. C) - (pracovnice MPSV)</p>	<p>A) Nevšimla jsem si žádného státního projektu, který bych skutečně identifikovala a řekla si, že je dobrý. Tuším, ale že existují nějaké programy. B) - C) To nemůžu odpovědět. (zaměstnankyně banky)</p>

<p>A) V současné době už stát neklade velké překážky. Největší problémová oblast byla ta, že finanční gramotnost v podstatě nebyla vůbec uznávána jako důležitá. Nebyla brána jako věc, kterou by občané mít měli.</p> <p>B) Existuje tady materiál Ministerstva školství. Stát nastavil našťestí základní parametry, jako jsou standardy finanční gramotnosti. Stát udělal i pár docela zajímavých projektů např. pomoc předluženým, což byl projekt, který byl financován z ESF.</p> <p>C) Já se obávám se, že role státu je v tom zatím zcela minimální. (pracovník ziskové organizace)</p>	<p>A) Je to jedna z oblastí, kde je možné pro neziskovky získat peníze. Což na jednu stranu znamená, že stát si uvědomuje, že to je potřeba. Na druhou stranu to také znamená, že jakmile se stane něco ziskového z hlediska aktivit tak se zde může spousta neziskových organizací účelově převlékat podle aktuální potřeby a možnosti získat peníze.</p> <p>B) Pokud je mi známo, tak tam samozřejmě zpracována jakási koncepce je. Nicméně k tomu jak, ji považuji za přínosnou svědčí už to, že jsem se jí neobtěžoval přečíst.</p> <p>C) - (vedoucí občanské poradny)</p>
<p>A) V současné době je ten postoj velice kladný. Přípravuje se dost akcí, projektů, které by se měli vztahovat k tomu finančnímu vzdělávání.</p> <p>B) Viz výše.</p> <p>C) Myslím si, že stát měl udělat větší informační kampaň pro občan. (pracovnice MŠMT)</p>	<p>A) Myslím si, že nedostatečná, kauzální. Jakkoliv stát ústy MŠMT konstatuje, že FG je velmi nedostatečná, tak zůstává pouze u toho konstatování.</p> <p>B) -</p> <p>C) - (pracovník v bankovníctví)</p>
<p>A) Nerad bych hodnotil něco s čím nemám zkušenost....Stát klade důraz na výhodnost, ale nebere v potaz další faktory a důsledky.</p> <p>B) -</p> <p>C) - (pracovník neziskové organizace)</p>	

Zdroj: autorka

Z údajů uvedených v tabulce lze dovodit, že politika státu v oblasti finančního vzdělávání není oslovenými respondenty hodnocena pozitivně. Zejména zástupci neziskových organizací vyjadřují nedůvěru k aktivitám státu. U respondentů ze ziskového sektoru můžeme vysledovat, že jsou lépe informováni o krocích, které stát v oblasti finančního vzdělávání učinil, přesto však nejsou hodnoceny jako dostatečné. Pozitivní hodnocení politiky státu vyplývá odpovědí respondentů ze státního sektoru. Politiku státu v oblasti finančního vzdělávání pozitivně hodnotí zejména respondenti ze státního sektoru. Vysvětlením může být skutečnost, že právě tyto respondenti jsou více a konkrétněji informováni o cílech a dosavadní strategii státu. Vzhledem k jejich pracovišti (MPSV a MŠMT) lze také očekávat jejich určitou loajálnost ke svému zaměstnavateli jako subjektu státní správy.

V neposlední řadě zcela určitě hraje svoji roli ve vnímání politiky státu přímý kontakt pracovníků ze ziskového a neziskového sektoru s nízkou finanční gramotností

občanů. Právě pracovníci ziskového sektoru často zjišťují, že jejich klienti disponují v tuto chvíli určitou solveností, nicméně že neřeší budoucí finanční plánování, a že jejich finanční plán se omezuje na horizont měsíce. Tuto skutečnost mj. potvrdily také výsledky posledního šetření finanční gramotnosti občanů z prosince 2010²³, dle kterého by 14 % dotázaných respondentů nebylo schopno pokrýt své výdaje v případě ztráty příjmu ani jeden měsíc, 63 % pouze měsíc, 43 % déle jak tři měsíce a 23 % na tuto otázku nedokázalo odpovědět.

Pracovníci neziskových organizací jsou často vystaveni situaci, kdy se občan již ocitl v dluhé pasti a jejich úkolem je pomoci občanovi řešit následky jeho finanční (ne)gramotnosti. A právě díky tomuto přímému kontaktu s realitou může být jejich hodnocení politiky státu negativnější.

5. Aktéři působící v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů

Oblast zvyšování finanční gramotnosti občanů není oblastí, která by se dotýkala výlučně neziskového sektoru. Naopak jedná se o oblast, která je velmi rozsáhlá a zahrnující mnoho aktérů ze všech tří sektorů.

Smyslem této kapitoly je poskytnout čtenáři přehled o zainteresovaných klíčových aktérech, kteří se podílejí na zvyšování finanční gramotnosti občanů, jejich úkolech. Zároveň chci zmapovat, do jaké míry jsou tyto úkoly naplňovány.

---

23 Dostupné z [www: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_FG_Shrnuti_rok_2010.pdf)

5.1 Definování jednotlivých aktérů

Do skupiny aktérů, kterých se dotýká problematika finančního vzdělávání a s ním související zvyšování finanční gramotnosti můžeme, řadit mj. subjekty, jejichž okruh je vymezen v Národní strategii finančního vzdělávání. Nad její rámec jsem přidala parlament. Domnívám se totiž, že by ve výčtu aktérů neměl chybět subjekt s nejvyšší mocí ve státě.

Do okruhu výše jmenovaných aktérů patří:

- **Parlament** – představitel moci zákonodárné, v jehož kompetencích je přijímání nových zákonů a legislativních novel. Parlament má vzhledem k ostatním aktérům velmi specifické postavení. Nevyplyvá mu z Národní strategie finančního vzdělávání žádný úkol. Zároveň však disponuje na rozdíl od ostatních aktérů možností veta ve věci přijímání legislativních opatření v oblasti finančního vzdělávání.
- **Ministerstvo financí (MF)** – orgán státní správy odpovědný za oblast ochrany spotřebitele na finančním trhu, zajišťující finanční vzdělávání jako jeden z klíčových prvků ochrany spotřebitele.
- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)** - orgán státní správy, který odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy.
- **Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO)** – orgán státní správy, který spolupracuje se spotřebitelskými sdruženími a podporuje vzdělávání spotřebitelů.
- **Česká národní banka (ČNB)** – Jeden z pilířů českého bankovníctví, který podporuje jak finanční tak ekonomické vzdělávání.
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)** – orgán státní správy, který se v

oblasti finančního vzdělávání zaměřuje na práci se skupinami osob v jejich ztížené sociální situaci.

- **Ministerstvo vnitra (MV)** - orgán státní správy, který je odpovědným na základě usnesení vlády č. 1232 ze dne 25. října 2006 za koordinaci v oblasti vzdělávacích činností ve státní správě. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 20)
- **Obec resp. Obecní úřady** – samosprávné subjekty, které jsou zahrnuty do problematiky zejména z důvodu větší interakce s občany, která je jedním z předpokladů pro jejich zapojení do finančního vzdělávání obyvatelstva.
- **Profesní sdružení** – organizace zastupující zájmy bank, pojišťoven nebo finančních zprostředkovatelů. Konkrétním příkladem může být Česká bankovní asociace.
- **Sociální partneři** – odbory a zaměstnavatelé, kteří mohou působit v rámci finančního vzdělávání především na zaměstnaneckou veřejnost.
- **Nestátní neziskové organizace (NNO)** – zejména spotřebitelská sdružení, organizace působící v sociální oblasti a další neziskové organizace, které hrají klíčovou roli v ochraně spotřebitele a jeho dalším vzdělávání.
- **Vzdělávací instituce** – právnické osoby vykonávající činnost škol se státem garantovanými rámcovými vzdělávacími programy pro žáky, či vzdělávací instituce jiných zřizovatelů s vlastní nabídkou akreditovaných vzdělávacích programů nebo neakreditovaných projektů pro vybrané cílové skupiny dospělé populace.
- **Média** – veřejnoprávní i soukromá média.

5.2 Úkoly jednotlivých aktérů a jejich (ne)plnění v oblasti finančního vzdělávání

Jednotliví aktéři mají na poli finančního vzdělávání úkoly, které byly definovány v Národní strategii vzdělávání. Nyní budu u každého ze subjektů charakterizovat okruh jeho úkolů. A zároveň zmapuji aktivity, které daný subjekt skutečně v současné době realizuje. Pro většinu úkolů jsou termíny jejich splnění uvedeny v Akčním plánu, který je nedílnou součástí Národní strategie finančního vzdělávání 2010.

Úkoly a jejich plnění každého z již dříve uvedených aktérů zpracuji buď do tabulky (jestliže se bude jednat o větší rozsah informací) nebo popíši v textu. Důvodem tohoto rozdělení je větší transparentnost sdělovaných informací.

Tabulka č. 6 Přehled úkolů a aktivit Ministerstva financí

Úkoly	Aktuální stav plnění
Podporovat proces implementace finančního vzdělávání do RVP na ZŠ a SŠ	Spoluúčast s MŠMT a MPO na vytvoření dokumentu „Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách“
Role koordinátora v oblasti finančního vzdělávání.	Koordinace Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání ²⁴
Spolupráce s ostatními subjekty	Viz spolupráce na strategických dokumentech
Účast na ověřování úrovně FG obyvatel.	V roce 2010 MF společně s ČNB bylo provedeno šetření zaměřené na zjištění úrovně FG obyvatel. ²⁵

²⁴ Zároveň také funguje Pracovní skupina pro legislativu v oblasti ochrany spotřebitele a pro řešení sporů mezi klienty a finančními institucemi a pracovní skupina pro vytvoření kodexu jednání finančních institucí a jejich zákazníků

²⁵ Výsledky šetření lze nalézt na webových stránkách MF v sekci Finanční vzdělávání.

Účast na revizi standardů FG	Mělo by proběhnout do roku 2013 viz Akční plán v Národní strategii finančního vzdělávání
------------------------------	--

Zdroj: autorka

Ministerstvo průmyslu a obchodu – má poskytovat finanční podporu spotřebitelským organizacím formou dotací určených pro realizaci vybraných projektů, které řeší problematiku finančního vzdělávání. MPO také zajišťuje finanční podporu poradenské činnosti spotřebitelských organizací, zaměřené především na dospělé spotřebitele. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 19 – 20).

Realizované aktivity:

Pravidelně vyhlašuje dotační řízení, ve kterém dochází k výběru projektů neziskových organizací, které se zaměřují na ochranu a vzdělávání spotřebitele²⁶.

- V lednu 2011 MPO vydalo dokument „Priority spotřebitelské politiky 2011 – 2014“ Stanovené priority spotřebitelské politiky na období 2011 až 2014 navazují na stávající pravidla a dále mají posilovat a rozvíjet úroveň ochrany spotřebitele. Mezi priority jsou řazeny mj. důsledné zajišťování ochrany spotřebitele, ochrana výrobků a služeb, spolupráce s Evropskou komisí a dalšími orgány, ale také zvyšování znalostní úrovně v oblasti ochrany spotřebitelů.
- U priority „Zvyšování znalostní úrovně spotřebitelů, rozvoj informačních a vzdělávacích aktivit ve prospěch spotřebitelů“ je odkazováno na cíle stanovené pro tuto oblast v dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání. MPO má při dosahování naplnění této priority metodicky spolupracovat s MF, MŠMT a ČNB. Zároveň se zavazuje k podpoře „projektů nevládních organizací realizovaných v působnosti resortu MPO.“²⁷ Výše uvedený dokument byl schválen vládou ČR na jejím jednání 12. ledna 2011 usnesením č. 31

26 Informace o dotační politice jsou uvedeny na <http://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/info-spotrebiteleske-org/default.html> [cit. dne 23.4.2011]

27 Dostupné z www: <http://www.mpo.cz/dokument83648.html> [cit. dne 23.4.2011]

- Pracovníci MPO jsou členy všech tří pracovních skupin, jejichž činnost koordinuje Ministerstvo financí viz výše.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

Tabulka č. 6 Přehled úkolů a aktivit MŠMT

Úkoly	Aktuální stav plnění
Ve spolupráci s NÚOV a VÚP zajistit implementaci standardů FG do rámcových vzdělávacích programů.	V roce 2010 byla provedena ve spolupráci s NÚOV analýza ²⁸ zpracování FG do školních vzdělávacích plánů na středních odborných školách.
	Vytvoření volně dostupných zpracovaných metodických materiálů ²⁹
Vydat rámcové vzdělávací programy, které jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů	Vydání „Sdělení ředitelům škol v základním a středním vzdělávání o zařazení finanční gramotnosti do PISA 2012 a další doporučení“
Zajištění dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.	Podpora projektu Rozumíme penězům
Udělování akreditací jiným subjektům, které nabízejí vzdělávání pedagog. Pracovníkům včetně finančního vzdělávání.	Udělení akreditace kursu finančního vzdělávání pro pedagogy „Rozumíme penězům“
Spolupráce s ostatními subjekty	Spolupráce s MF a MPO na vytvoření dokumentu Systém budování finanční gramotnosti na ZŠ a SŠ. Účast v pracovní skupině pro finanční vzdělávání.
	Vznik Metodického portálu ³⁰ ve spolupráci se školami, ostatními organizacemi řízenými MŠMT, NNO a poskytovateli vzdělávacích služeb.
	Vyhlášení soutěže „ Finanční gramotnost “ ³¹ , jejímž cílem je změřit úroveň finanční gramotnosti u žáků 2. stupně základních škol a u žáků středních škol. Tento rok byl realizován již druhý

28 Cílem analýzy bylo zjistit, zda se školám podařilo zpracovat obsah finančního vzdělávání v souladu se standardem finanční gramotnosti. Výsledky analýzy slouží mj. jako podklad pro inovaci a úpravu Standardu finanční gramotnosti. (Rathouská – Grmelová, 2010, s. 35)

29 Tyto metodické materiály jsou dostupné na www.nuov.cz a www.rvp.cz Jedná se především o příručky „Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol, Finanční gramotnost: úlohy a metodika.“ aj.

30 Přístup na portál je prostřednictvím webových stránek www.rvp.cz [cit. dne 23.4.2011] Metodický portál představuje určitou platformu – fórum, na kterém by bylo možné realizovat diskuse k tématu rámcových vzdělávacích programů.

31 Informace o soutěži lze nalézt na www.fgsoutez.cz Soutěž se konala pod záštitou MŠMT, odbornou garancí neziskové organizace Finanční gramotnost, o.p.s.

	ročník soutěže.
--	-----------------

Zdroj: autorka

Ministerstvo práce a sociálních věcí – Má za úkol realizovat vzdělávací modul základního poradenství v oblasti finanční gramotnosti pro zaměstnance úřadů práce. Zároveň může udělovat akreditace kursům finančního vzdělávání, které mohou být součástí dalšího pracovníků v sociálních službách a sociálních pracovníků. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 20)

Realizované aktivity:

- Některé úřady realizují semináře pro laickou veřejnost. Cílem seminářů je přispět ke zvýšení finanční gramotnosti účastníků semináře. Jeden ze seminářů se konal např. v Liberci³²
- Spolupráce úřadů práce pod záštitou MPSV a společnosti Cofet na projektech, jejichž cílem je pomoci předluženým lidem.³³

Ministerstvo vnitra – Do jeho působnosti spadá zajištění vzdělávání zaměstnanců státní správy a samosprávy. Důležitá je zde také činnost MV v oblasti prevence kriminality a extremismu, která má souviset také s oblastí finanční gramotnosti. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 20 – 21)

- Lze vysledovat snahu MV zajistit finanční vzdělávání pro své pracovníky.³⁴
- MV vytvořilo Strategii prevence kriminality na léta 2008 až 2011, ve které se zaměřuje především na prevenci vzniku trestné činnosti mj. také v oblasti trestných činů souvisejících s nakládáním s finančními prostředky viz str. 3 a 12 této strategie.³⁵

Tabulka č. 7 Přehled úkolů a aktivit České národní banky

32 Více informací lze nalézt na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_os_expertskup.html

33 Další informace jsou dostupné na <http://www.cofet.cz/cs/>

34 Viz http://www.google.com/cse?cx=015489265366623571386%3Aizzrwg3bmqm&as_q=finan%C4%8Dn%C3%AD+gramotnost [cit. dne 23.4.2011]

35 Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011 je přístupná na http://www.google.com/cse?cx=015489265366623571386%3Aizzrwg3bmqm&as_q=strategie+prevence+kriminality [cit. dne 23.4.2011]

Úkoly	Aktuální stav plnění
Spolupráce na přípravě učitelů pro výuku finanční gramotnosti a ekonomických témat na ZŠ a SŠ.	Poskytnutí podpory pro vytvoření a vydání dvojice pracovních sešitů „Finanční a ekonomická gramotnost pro ZŠ a víceletá gymnázia“ a manuálu pro učitele ³⁶ .
Spolupráce s ostatními subjekty.	Účast zástupce ČNB v Pracovní skupině pro finanční vzdělávání.
	Spoluúčast na realizovaném šetření, které bylo zaměřené na zjištění úrovně finanční gramotnosti české populace.

Zdroj: autorka

Profesní sdružení – Mají v rámci svých zdrojů zabezpečit aktivity směřující ke zvyšování úrovně znalostí a dovedností zaměstnanců v oblasti finančního vzdělávání. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 21)

Realizované aktivity:

- Ve spolupráci s Ministerstvem financí a asociacemi působícími v oblasti finančního trhu v ČR vznikl portál www.financnivzdelavani.cz Tento portál si klade za cíl šíření osvěty ve finančních záležitostech prostřednictvím neziskového vzdělávacího webu.

Nestátní neziskové organizace – Jejich úkolem je hrát klíčovou roli v ochraně spotřebitele, a to zejména v nabídce projektů, aktivním přístupem k transparentnosti nabízených produktů a služeb na finančním trhu a poskytováním poradenství občanům. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 21)

Realizované aktivity:

- Konkrétním aktivitám nestátních neziskových organizací v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů se budu věnovat v následující kapitole.

Vzdělávací instituce – Z jejich postavení vyplývá, že by měly být otevřené

³⁶ Dostupné z [www: http://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/financni_gramotnost/index.html](http://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/financni_gramotnost/index.html) [cit. dne 23.4.2011]

spolupráci především s MŠMT v oblasti implementace předmětu finanční gramotnost do škol.

Realizované aktivity:

- Účast v konkrétních projektech pod záštitou MŠMT viz bod realizované aktivity MŠMT.
- Spolupráce s dalšími ziskovými a neziskovými organizacemi. Konkrétními příklady může být již dříve realizovaný projekt „Právo do škol“, na kterém se podílela Asociace občanských poraden ve spolupráci s vybranými školami³⁷ nebo právě probíhající projekt „Rozumíme penězům.“³⁸

Média – By měla poskytovat občanům informace z finanční oblasti.

Realizované aktivity:

- Vysílání pořadů „Krotitelé dluhů“
- Sledování aktuální situace v oblasti finančního vzdělávání a také zadlužování se domácností v ČR prostřednictvím zpráv v tisku, televizi, rozhlasu a na internetu.

5.3 Shrnutí

Z uvedených informací vyplývá, že u úkolů které byly jednotlivým klíčovými aktéry stanoveny v rámci Národní strategie finančního vzdělávání lze sledovat snahu o jejich naplnění. Nyní se zaměřením na shrnutí dosavadního úsilí několika nejstěžejnějších aktérů.

Podíváme-li se konkrétněji můžeme říci, že MF plní svoji funkci koordinátora průběžně. Důkazem je např. činnost Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání. Z dosažených informací však vyplývá, že by bylo dobré právě úkol MF doplnit o realizaci společného projektu členů této pracovní skupiny. Tím by mohlo dojít k posílení

³⁷ Informace o projektu lze najít na <http://www.icm.cz/projekt-pravo-do-skol> [cit. dne 23.4.2011]

³⁸ Představení projektu je uvedeno na <http://www.rozumimepenezum.cz/> [cit. dne 23.4.2011]

komplexního přístupu k problematice finančního vzdělávání. Zároveň MF a ČNB dle Akčního plánu provedla v řádném termínu vstupní ověření finanční gramotnosti populace.

MŠMT svůj úkol částečně splnilo definováním standardů finanční gramotnosti. Nyní se pracovníci MŠMT snaží o jejich implementaci do rámcových vzdělávacích programů. Za dílčí úspěch lze považovat skutečnost, že MŠMT navázalo spolupráci s dalšími subjekty v této oblasti v rámci Soutěže ve finanční gramotnosti. V neposlední řadě je zcela na místě ocenit zařazení finanční gramotnosti jako volitelného předmětu na středních školách.

Do problematiky finančního vzdělávání se také aktivně zapojilo dle Akčního plánu MPO, které pravidelně vyhlašuje dotační řízení, na základě kterého dochází k finanční podpoře projektů, jejichž cíl je zvyšování finanční gramotnosti občanů.

6. Nestátní neziskové organizace působící v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů

Jedním z cílů mé práce je popsání a zhodnocení dosavadní činnosti nestátních neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání. Tato kapitola je rozdělena do několika dílčích celků, ve kterých se snažím o naplnění výše uvedených cílů.

6.1 Přehled NNO, které jsou aktivní v oblasti finančního vzdělávání

V této podkapitole chci předložit přehled nestátních neziskových organizací, které jsou aktivní v oblasti finančního vzdělávání. Uvedu název a právní formu organizace, včetně internetové adresy, realizované aktivity, cílovou skupinu na, kterou je finanční vzdělávání směřováno, instituce, které danou NNO podporují, a také vedlejší aktivity této organizace. Smyslem této podkapitoly je poskytnout čtenáři podrobnější přehled neziskových organizací, které se snaží různými formami u odlišných cílových

skupin o zvýšení jejich finanční gramotnosti.

Při vypracování přehledu jsem čerpala z „Přehledu vybraných projektů finančního vzdělávání v ČR“³⁹. Zároveň jsem jeho okruh rozšířila o několik dalších institucí. V neposlední řadě si nekladu za cíl předložit úplný výčet všech organizací, které jsou aktivní v oblasti finančního vzdělávání.

Tabulka č. 8 Přehled NNO aktivních v oblasti finančního vzdělávání

Organizace	Realizované aktivity	Cílová skupina	Spolupracující instituce
Asociace občanských poraden (AOP) www.obcanskeporadny.cz	Poskytování školení v oblasti dluhového poradenství.	Poradci občanských poraden	ČSOB, Poštovní spořitelna
Člověk v tísni, o.p.s. www.clovekvtisni.cz	Protidluhová kampaň „Spotřebitelský úděl“ ⁴⁰ Vytvoření indexu predátorského úvěrování ⁴¹ Monitoring finančních produktů. Individuální vzdělávání klientů	Široká veřejnost, klienti	ESF
Finanční gramotnost, o. p. s. Www.financnigramotnost.eu	Realizace poradenství, prevence a vzdělávání v oblasti FG občanů prostřednictvím seminářů, publikací, soutěží apod.	Široká veřejností Odborná veřejnost Žáci ZŠ Studenti SŠ	Cofet, a. s.
Generation Europe, o.	Diář Něco za to stojí!	Učitelé ZŠ, SŠ,	EK, EUCEN,

39 Dostupné z [www: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vybrane_FV_aktivity_v_CR_29_1_09.pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vybrane_FV_aktivity_v_CR_29_1_09.pdf) [cit. dne 2.5.2011]

40 Kampaň proti zadlužování občanů, která proběhla v roce 2008. V rámci této kampaně byly distribuovány tematické plakáty, billboardy, nainstalované informační panely, byly realizovány veřejné debaty, semináře pro odbornou veřejnost. Více na <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?parent=247&sid=113&id=744> [cit. dne 2.5.2011]

41 Více na <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=744&idArt=1633> [cit. dne 2.5.2011]

<p>s. www.generationeurope.cz</p>	<p>Příručka pro učitele k Diáři (metodika, doporučené aktivity), portál DOLCETA.EU Spotřebitelské vzdělávání (elektronický časopis⁴²)</p>	<p>široká veřejnost, studenti ZŠ a SŠ</p>	<p>MPO</p>
<p>Junior Achievement, o.p.s. www. Jacr.cz</p>	<p>Realizování kursů s průvodcem pro pedagogy. Tvorba a realizace simulačních výukových předmětů pro žáky ZŠ a studenty SŠ např. Poznej své peníze, Banky v akci</p>	<p>Žáci ZŠ Studenti SŠ Pedagogové</p>	<p>ČNB, Citibank</p>
<p>Multikulturní centrum Praha, o. s.</p>	<p>Finanční vzdělávání cizinců (příručka Finanční služby v ČR aj.)</p>	<p>Minority</p>	<p>Citi Bank, GE Money Bank</p>
<p>Občanské poradny www.obcanskeporadny.cz</p>	<p>Realizace seminářů pro laickou i odbornou veřejnost s cílem pomoci ke zvýšení její finanční gramotnosti. Poskytování bezplatného odborného poradenství v oblasti dluhů. Tvorba a distribuce informačních materiálů.</p>	<p>Odborná veřejnost. Široká veřejnost (laická).</p>	<p>AOP</p>
<p>Občanské sdružení REMEDIUM Praha www.remedium.cz</p>	<p>Realizace vzdělávacích kursů z oblasti dluhové problematiky pro sociální pracovníky. Jeden z programů sdružení – občanská poradna pravidelně pořádá semináře pro laickou veřejnost, jejichž témata jsou z oblasti finančního vzdělávání.</p>	<p>Odborná veřejnost Laická veřejnost</p>	<p>AOP</p>

⁴² Časopis by měl sloužit jako databáze informací a rozcestník pro výměnu metodických materiálů týkajících se spotřebitelské výchovy, obsahuje sekci Osobní finance.

<p>Poradna při finanční tísni, o. p. s. www.financnitisen.cz</p>	<p>Bezplatné poradenství spotřebitelům. Prevence proti předlužování.</p>	<p>Široká veřejnost</p>	<p>SČS, ČS, SOS, KB, ČSOB, Blesk, Raiffeisen Bank, UniCreditBank, Poštovní spořitelna, Stavební spořitelna, Erste Stiftung</p>
<p>Sdružení českých spotřebitelů www.konzument.cz</p>	<p>Osvětová kampaň – Podepsat můžeš, přečíst musíš Osvětová akce pro romskou minoritu. Semináře pro odbornou veřejnost.</p>	<p>Široká veřejnost Minority Odborná veřejnost</p>	<p>ČAK, MPO, FA ČR, BHK ČR, finanční arbit</p>
<p>Sdružení obrany spotřebitelů (SOS) www.spotrebitel.info</p>	<p>Tvorba informačních materiálů např. Průvodce světem platebních karet pro spotřebitele Kampaň „Trvejte na svých právech!“</p>	<p>Široká veřejnost</p>	<p>EU, NROS, EK</p>
<p>Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o. s. www.spj.cz</p>	<p>Realizace akreditovaného kurzu finanční gramotnosti.</p>	<p>Odborná veřejnost (sociální pracovníci)</p>	
<p>Sdružení SPES, občanské sdružení www.pomocsdluhy.cz</p>	<p>Tvorba a distribuce brožury „Půjčujte si s rozumem“ a poskytování bezplatného internetového poradenství</p>	<p>Široká veřejnost</p>	<p>Credit Action</p>
<p>Unie společností</p>	<p>Vytvoření a distribuce</p>	<p>Široká</p>	

finančního zprostředkování a poradenství (USF ČR), o. s.	Manuálu nespokojeného klienta (klientský průvodce finančním zprostředkováním a poradenstvím)	veřejnost	
---	--	-----------	--

Zdroj: autorka dle „Přehledu vybraných projektů finančního vzdělávání v ČR“

Z přehledu NNO které jsou aktivní v oblasti finančního vzdělávání, lze vysledovat snahu těchto organizací zacílit své aktivity na co nejširší skupinu obyvatel. Zároveň většina NNO rozlišuje, zda konkrétní projekt, aktivita je určen laické či odborné veřejnosti, což má vliv především na jejich náplň.

Dále lze pozitivně hodnotit snahu NNO neopomenout žáky ZŠ a studenty SŠ, kteří jsou teprve budoucími potenciálními spotřebiteli na trhu. Zde je důležitá shoda státu, ziskového a neziskového sektoru v tom, že je opravdu potřeba začít s prevencí. Zároveň je však poměrně dost projektů, aktivit zaměřeno na samotnou „léčbu“ nedostatku finanční gramotnosti. Zde hovořím především o odborném poradenství.

V neposlední řadě se NNO snaží o kampaně, jejichž účinek by měl zasáhnout populaci. Bohužel, však dosud chybí kampaně, které by „proběhly“ v televizi (doposud se jednalo především o tisk, internet). Domnívám se, že by pro současnou populaci mohly být také velmi poučné časověné snímky předlužených osob, rodin, které by sledovaly jejich vývoj. Podobné dokumenty byly natáčeny v souvislosti s problematikou domácího násilí.

Také je možné vysledovat, že téměř všechny projekty byly finančně podpořeny z EU nebo konkrétní bankou či bankami. V tomto směru vidím první známky uvádění CSR společenské odpovědnosti v oblasti finančního vzdělávání do praxe.

6.2 Typy a kompetence nestátních neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání

V této podkapitole se budu snažit aplikovat již dříve charakterizované typologie vztahu státu a neziskového sektoru na současnou situaci. Dále se také zaměřím na kompetence neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání.

6.2.1 Typologie NNO v praxi

V podkapitole 3.1.2 jsem na základě typologií dle Potůčka a Rakušánové popsala možné členění neziskových organizací. Nyní chci danou typologii aplikovat na nestátní neziskové organizace působící v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů.

Prvním členěním bylo rozdělení nestátních neziskových organizací dle jejich **právní formy**. Pokud budeme zjišťovat právní formu neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání viz Tabulka č. 8 Přehled NNO aktivních v oblasti finančního vzdělávání, dojdeme k závěru, že nejčastější právní formou je občanské sdružení (o.s.) a obecně prospěšná společnost (zkratka o.p.s.).

Pokud se zaměříme na cílové skupiny, ke kterým jsou směřovány realizované aktivity zjistíme, že zájmy těchto organizací jsou **zaměřené na obecný prospěch**. Lze o nich tedy hovořit jako o obecně prospěšných organizacích. Pokud bychom se zaměřili na jejich zájem, lze říci, že se jedná o **nestátní neziskové organizace servisního charakteru**. A vzhledem k tomu, že při poskytování svých služeb reagují na potřeby společnosti (viz zaměření právě na finanční gramotnost), jedná se u většiny z nich o dynamický typ neziskové organizace. Zároveň se jedná o organizace **nové** tj. vzniklé po roce 1989.

6.2.2 Kompetence NNO

Nestátní neziskové organizace musí disponovat určitými kompetencemi, díky kterým budou schopny poskytovat své služby (poradenství, vzdělávání, hájení zájmů apod.)

Jelikož doposud nebyla zpracovaná typologie kompetencí, které by měly mít neziskové organizace, které chtějí poskytovat finanční vzdělávání, vycházela jsem při stanovení základního okruhu kompetencí nutných pro realizaci finančního vzdělávání ze samotné definice vzdělávání.

„Vzděláváním rozumíme proces, v němž jedinec získává a osvojuje si soustavu poznatků a dovedností i metodu jejich nabytí. Výsledným produktem vzdělávání je vzdělání.“ (Veselý in Potůček, 2005, s. 282)

Pokud si představíme neziskovou organizaci, která by chtěla poskytovat a realizovat vzdělávání, dojdeme k závěru, že bude nutné, aby disponovala níže uvedenými kompetencemi. Jejich výčet jsem sestavila na základě požadavků, které jsou kladeny ze strany MPSV pro předložení žádosti o akreditaci vzdělávacího kursu⁴³, také jsem čerpala ze své zkušenosti se vzděláváním. Jedná se o tyto kompetence.

- časová dotace (jedná se o proces)
- zkušený lektor, který má dostatečné lektorské znalosti a dovednosti a zároveň rozumí problematice a umí své poznatky předat druhým.
- know how – vědomostní potenciál lektora či lektorského týmu
- lidský potenciál pro organizační zajištění vzdělávání
- finančními prostředky pro tvorbu edukačních materiálů
- prostory, které jsou vhodné pro vzdělávání (důraz je kladen na prostor, vybavení, světlo)

---

43 Dostupné z www:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/3497/Pruvodce_vyplnovanim_formularu_04042011.pdf [cit. dne 23.4.2011]

Při rozhovorech s respondenty mě zajímalo, zda mají NNO dostatečné kompetence k finančnímu vzdělávání? Zde přikládám odpovědi respondentů.

Tabulka č. 9 Kompetence NNO k finančnímu vzdělávání dle pracovníků ze ziskového sektoru

Kompetence nestátních neziskových organizací k finančnímu vzdělávání dle pracovníků ze ziskového sektoru
Odpovědi respondentů ze ziskového sektoru
„Proč by neměly kompetence. Pokud k tomu mají lidi a peníze.“ (Zaměstnankyně banky)
„Neumím posoudit. Snad mají dostatek kompetencí, ale mají dostatek finančních prostředků.“ (Zaměstnanec nebankovní instituce)
„To je strašně individuální. Myslím si, jak která. Samozřejmě i ony musí vydělávat, v podstatě to jinak nejde. Myslím si, ale že to systémové „gró“ by měly zajišťovat školy nebo vzdělávací organizace.“ (Pracovník ziskové organizace.)
„Nevím, jaké a zda je mají. Nevidím to různově.“ (Pracovník v bankovníctví)

Zdroj: autorka

Tabulka č. 10 Kompetence NNO k finančnímu vzdělávání dle pracovníků z neziskového sektoru

Kompetence nestátních neziskových organizací k finančnímu vzdělávání dle pracovníků z neziskového sektoru
Odpovědi respondentů z neziskového sektoru
Nedá se to říct plošně. Některé ano, jiné ne. V řadě případů chybí analytický přístup. (Pracovník neziskové organizace)
„Pokud budeme mluvit o kompetencích jako sumě dovedností, znalostí, schopností tak bezpochyby ty organizace, které se touto problematikou zabývají, potřebné kompetence mají.“ (Ředitelka neziskové organizace)
„Ve smyslu dostatečného know how, lidí? Některé neziskovky nepochybně ano, u některých lze pochybovat.“ (Vedoucí občanské poradny)

Zdroj: autorka

Tabulka č. 11 Kompetence NNO k finančnímu vzdělávání dle pracovníků státního sektoru

Kompetence nestátních neziskových organizací k finančnímu vzdělávání dle pracovníků státního sektoru
Odpovědi respondentů ze státního sektoru
<p>„Když by měly neziskovky vzdělávat, tak musí mít akreditaci. Musí být zaměřené na vzdělávání, nemůže to dělat každá nezisková organizace.“ (pracovnice MŠMT)</p> <p>„Skutečnost, že je někdo nezisková organizace nemá souvislost s kompetencí a nekompetencí. Ta vzniká složením lektorského týmu. Jediná nekompetence může vzniknout pokud forma neziskové organizace je limitována účelem, za kterým vzniká. Např. občanské sdružení, které by chtělo edukovat občany, zde by byl problém s registrací. Obecně prospěšné společnosti jsou pole neorané. Kompetence však mohou mít velmi vysoké.“ (pracovník MPSV)</p> <p>„To nemůžu posoudit, nevím, nepracuji v neziskové organizaci. Mám pocit, že by to mělo být akreditováno – pod záštitou MPSV. Zda takové programy jsou, netuším. Pokud by však byly, tak by měl lektor přizpůsobit vysvětlování učiva psychickým aspektům posluchačů. Jinak by měl hovořit s cílovou skupinou např. zaměřenou na ženy v domácnosti, jinak s čerstvými maturanty. Lektor by měl vědět, s jakou cílovou skupinou pracuje a tomu přizpůsobit výklad.“ (zaměstnankyně soudu)</p>

Zdroj: autorka

Nejprve je potřeba říci, že na od konce 90.let ušla naše společnost ve vztahu k pojetí role neziskových organizací velkou cestu. V dřívějších publikacích totiž Potůček uvádí, že: „*V České republice se neziskový sektor angažuje především ve zřizování a provozování azylových zařízení. Dále konkuruje státní pečovatelské službě v poskytování domácí péče a osobní asistence.*“ (Potůček, Radičová, 1998, s. 100) Je pravděpodobné, že na konci 90. let by se o NNO jako realizátorech finančních vzdělávání patrně vůbec nehovořilo.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že ani v současné době nejsou NNO brány jako plnohodnotní realizátoři finančního vzdělávání, nicméně je připuštěna možnost disponování NNO s určitými předpoklady pro tuto činnost.

Důvodem skeptického postoje je zcela jistě jejich nestabilita, zde se opět vracím k možným selháním neziskového sektoru. Dále neukotvenost v oblasti finančního vzdělávání. Doposud však nebyla ze strany státu nastavena natolik transparentní politika, která by zcela jasně vymezovala, kdo je odpovědný za koordinaci a realizaci finančního vzdělávání.

Navzdory výše uvedeným skeptickým názorům a postojům oslovení respondenti přiznali určitou míru kompetencí, kterými NNO disponují. Tuto skutečnost mj. potvrzuje databáze vzdělavatelů z řad NNO, kterou disponuje MPSV⁴⁴. Naskýtá se tedy otázka, z čeho pramení nevstřícný postoj zejména ze strany ziskového sektoru. Jednou z možných odpovědí může být strach ziskových organizací z konkurence. A zde se opět vracím k absenci „pravidel“, která by pomohla vyjasnit role jednotlivých sektorů v oblasti finančního vzdělávání. Do té doby lze očekávat, že NNO v oblasti finančního vzdělávání budou nadále aktivní, ale patrně bude jejich činnost bez komplexního propojení s dalšími sektory. Pokud se samy NNO nespojí např. v Asociaci vzdělavatelů v oblasti finančního vzdělávání, která by mohla být silnějším partnerem pro vyjednávání role se státem i ziskovým sektorem.

6.3 Vztah NNO a ziskového sektoru

V této podkapitole se budu věnovat popisu vztahu, který v současné době panuje mezi neziskovými organizacemi a ziskovým sektorem. Zaměřím se na možné způsoby spolupráce, především na realizaci CSR konceptu v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů. Uvedu také názory oslovených respondentů na dané téma. A v neposlední řadě nastíním možné pole spolupráce.

---

44 Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/VZ_list.php?p=2&program=&nazev=&rg=&OK=Vyhledat](http://www.mpsv.cz/VZ_list.php?p=2&program=&nazev=&rg=&OK=Vyhledat)
[cit. dne 11.5.2011]

6.3.1 Společenská odpovědnost firem v oblasti finančního vzdělávání

V podkapitole 3.2.1 jsem uváděla jako jedno z teoretických východisek CSR koncept tj. koncept společenské odpovědnosti, který demonstruje jeden z možných způsobů vztahu mezi ziskovými a neziskovými organizacemi.

V současné době se velmi často hovoří o společenské odpovědnosti firem, která by měla znamenat především snahu podnikatelů nevidět pouze své cíle tj. dosažení zisku, ale brát na zřetel potřeby dalších členů společnosti a budoucích generací.

Společenská odpovědnost firem se začíná projevovat také v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů. Především banky si začínají uvědomovat, že finančně gramotný klient, který umí odhadnout svoji budoucí solventnost, je pro ně přínosnější, než klient který si bez rozmyslu půjčí třeba i na věc, kterou nutně nepotřebuje, jen proto že „na to nyní má.“ Zájem bank participovat na aktivitách směřujících k zvyšování finanční gramotnosti obyvatel se projevuje především v jejich finanční podpoře konkrétních projektů viz **Tabulka č. 8 Přehled NNO aktivních v oblasti finančního vzdělávání.**

Přístup firmy ke společenské odpovědnosti může dávat okolním subjektům zprávu o tom, jaký je její vztah k neziskovému sektoru. Nelze říci, že se jedná o vztah buď ryze pozitivní či ryze negativní, což dokládají i některé odpovědi oslovených respondentů, kterých jsem se ptala, jaké dle jejich názoru panují vztahy mezi ziskovým a neziskovým sektorem v oblasti finančního vzdělávání. Zde příkládám některé z odpovědí na položenou otázku.

„Částečně je to vztah konkurenční, kdy by ziskové organizace chtěly vydělávat a neziskovky pro ně mohou být určitá konkurence, poskytující služby za dumpingové ceny. Na druhou stranu tu může být vztah dodavatelský. Třeba nezisková organizace si ráda přivydelá, když dodá know how, školení, lektory nějaké ziskové organizace. Naopak nezisková organizace může fungovat i v pozici osoby poptávající služby, kdy je pověřena

nějakým projektem a pak třeba nakupuje ty služby u komerčního subjektu. Vztahy mohou být naprosto různorodé.“ (vedoucí občanské poradny)

„Domnívám se, že vztahy nejsou optimální. V ziskovém sektoru je dosud hlavním měřítkem úspěchu tvorba zisku, což se úplně neslučuje s posláním NNO. Nadnárodní korporace mají spolupráci s NNO zakotvenou ve své strategii, nicméně z hlediska sociální odpovědnosti si organizace často volí atraktivnější projekty, než je finanční vzdělávání.“ (zaměstnanec nebankovní instituce)

„V tuto chvíli jsou asi minimální. Předpokládám, že ziskový sektor v rámci spolupráce uplatňuje sponzoring nebo podobné aktivity, ale nezažila jsem, abychom se my jako finanční instituce angažovali v nějaké neziskové oblasti.“ (zaměstnankyně banky)

„Uvedu příklad. Banky založily Poradnu při finanční tísní. Taková spolupráce je v zájmu ziskového sektoru. V našem zájmu je poučený klient, který čím víc toho ví, tím lépe pro nás ne hůře. Klient který se odpovědně rozhodne. Potom budeme mít klientů méně, ale ten vztah bude zdravější. Na rozdíl od těch, který si to nedokáží spočítat.“ (pracovník v bankovníctví)

V rámci realizovaných rozhovorů mě zajímal názor a případná zkušenost respondentů se společenskou odpovědností. Získané odpovědi uvádím níže.

Tabulka č. 12 Názory respondentů na koncept CSR

Názory respondentů na koncept CSR	
Ano, mám...Kromě nadace která funguje především ke sponzorování zejména zdravotních organizací u nás existují potravinové sbírky, akce na darování krve. Tímto způsobem je pěstovaná občanská odpovědnost ze strany zaměstnavatele. Pokud bych hledala nějakou linku na finanční vzdělávání, tak tam dle mého názoru spolupráce neexistuje. (zaměstnankyně banky)	Společenská zodpovědnost firem je něco, co se musí stát pro každý podnikatelský subjekt, který hospodaří se ziskem, samozřejmostí. Stát nikdy nebude disponovat tolika prostředky, aby mohl sám financovat veškeré společenské, sociální, humanitární či benefiční projekty, bez participace soukromého sektoru to nejde. (zaměstnanec nebankovní společnosti)

Můj postoj ke společenské odpovědnosti je skutečně kladný, což dokládá to, kolik do společenské odpovědnosti měsíčně vkládám. (pracovník ziskové organizace)	
Mám s tím zkušenost pouze povědomou nikoliv vlastní. Nevím, zda to ty firmy opravdu tak mají nebo je to odpovědnost, ke které jsou společnosti dotlačeny. Jestli by se k té odpovědnosti dostaly samy, tak tam si nejsem jistá. (ředitelka neziskové organizace)	Patří k dobré reputabilní firmě, že se chová tak, aby si nezkazila své jméno. A do toho patří také ta oblast vzdělávání. Zas bych ji ale nepřeceňovala. (zaměstnankyně banky)
Ano, mám. Je to trend, který je fajn, je dobré dělat věci, které považujeme za smysluplné, potřebné. Velké mezinárodní společnosti považují za nezbytné, aby se tomuto sektoru nějakým způsobem věnovaly cítí, že jakýmsi trendem moderní doby je dělat něco prospěšného pro společnost, pro životní prostředí, prostě dát svým aktivitám další rozměr. Zároveň je to pro ně PR, takže si vybírají takové aktivity, které jsou pro ně zajímavé, třeba i z hlediska profilu té společnosti. Pokud se společnost bude snažit oslovit určitý typ zákazníků ve svém komerčním rozměru tak i ve své sociální odpovědnosti se zaměří na věci, na které jejich zákazníci slyší. (vedoucí občanské poradny)	

Zdroj: autorka

6.3.2 Projekty společenské odpovědnosti v oblasti finančního vzdělávání

V této podkapitole chci uvést několik projektů společenské odpovědnosti, která jsou v současné době realizována. Zároveň chci poukázat, že i v rámci jedné oblasti, v tomto případě oblasti finančního vzdělávání, se může se jednat projekty, které mají odlišný charakter, ale stejný cíl tj. zvyšování finanční gramotnosti občanů.

Rozpoznáš včas dluhovou past?

je název projektu, který je realizován Občanskou poradnou REMEDIUM. Projekt reaguje na výrazný nárůst problematiky zadlužování obyvatel v ČR. Cílovou skupinou jsou mladí lidé vyrůstající v dětských domovech a mládež navštěvující nízkoprahové kluby. Právě u těchto skupin je potřeba včasná prevence jejich předlužování.

Hlavním cílem projektu je přispět vzděláváním k posílení finanční gramotnosti

mladých lidí, kteří budou v blízké budoucnosti vstupovat samostatně na spotřebitelský trh a samostatně plánovat své finance. V rámci projektu bude v první polovině roku 2011 realizováno celkem 10 seminářů.

Tento projekt byl finančně podpořen Nadačním fondem Albert⁴⁵.

Poradna při finanční tísní, o. p. s.

První bezplatná poradna, která byla založena v roce 2008. Sdružením českých spotřebitelů a Českou spořitelnou, a jež poskytuje bezplatné právní poradenství v oblasti dluhové problematiky. Cílem je: *„pozitivně působit na spotřebitele, aby měli hlubší finančně-právní povědomí v oblasti poskytování úvěrů, půjček apod., uměli si půjčovat obezřetně a k případnému řešení své platební neschopnosti přistupovali zodpovědně a aktivně.“*⁴⁶

V současné době má tři pobočky – v Praze, Ostravě a Ústí nad Labem. Kromě rad klientům realizuje poradna také školení a přednášky pro odborníky i laiky. Poskytuje konzultace svým kolegům z jiných organizací. Podílí se na zvyšování finanční gramotnosti obyvatel České republiky.“ (Sociální práce, 2009, s. 14 – 16)

6.4 Vztah NNO a státu

Pokud bychom se snažili aplikovat některý z modelů zasazení nestátních neziskových organizací do společnosti (viz podkapitola 3.1.3) ve vztahu k tématu zvyšování finanční gramotnosti, lze říci, že by se rozhodně nejednalo o etatický model. V současnosti nejsou neziskové organizace (a nejen ty, které se snaží o zvyšování finanční gramotnosti občanů) vytlačovány na periferii dění. Stát si alespoň v některých oblastech uvědomuje, že neziskové organizace nahrazují jeho roli. Konkrétně mám na mysli především neziskové organizace, které poskytují služby osobám se

45 Více na http://www.remedium.cz/obcanska_poradna.php a <http://www.albert.cz/o-nas/spolecenska-odpovednost/nadacni-fond-albert/>

46 Dostupné z www: http://www.financnitisen.cz/kdo_jsme.php [cit. dne 28. 4. 2011].

zdravotním postižením a seniorům. Určité preference ze strany státu byly vůči těmto neziskovým organizacím vidět při rozdělování dotací pro rok 2011.

Zároveň se domnívám, že lze také upustit od sociálně demokratického modelu, který upřednostňuje ryze státem zabezpečované služby. Podkladem pro tento můj pohled je aktivita v oblasti zvyšování finanční gramotnosti, kterou lze sledovat u aktérů ze všech tří sektorů. Zároveň stát nepotlačuje (alespoň ne zjevně) jejich úsilí.

V současné době se odkláníme od korporativistického modelu, kdy by silný stát podporoval neziskové organizace k liberálnímu modelu tj. k odklonu státu od podpory neziskového sektoru.

V pojetí Strnadové docházím k závěru, že by bylo možné definovat určité náznaky partnerského vztahu státu a občanského sektoru. Dokladem toho může být např. zařazení neziskových organizací mezi klíčové subjekty, uvedené v Národní strategii finančního vzdělávání.

6.4.1 Názory respondentů na vztah státu a neziskového sektoru v oblasti finančního vzdělávání.

Při rozhovorech s respondenty mě zajímalo, jaké dle jejich názoru panují vztahy mezi státem a neziskovými organizacemi v oblasti finančního vzdělávání. Odpovědi, které, jsem dostala se poměrně lišily. Zde předkládám ty, které byly nejvíce odlišné.

Tabulka č. 13 Názory respondentů na vztah státu a NNO v oblasti finančního vzdělávání.

Vztahy státu a NNO v oblasti finančního vzdělávání.
NNO jsou aktivnější než stát. Bez tlaku NNO by stát byl ještě méně úspěšný ve finančním vzdělávání. (zaměstnanec nebankovní společnosti)
Stát naprosto nedostatečně reguluje trh úvěrů naopak velmi reguluje sociální služby prevence a odborného sociálního poradenství. Paradoxní rozdíl mezi NNO a firmami. (pracovník neziskové organizace)

Myslím si, že podpora státu – tam už nějaké náznaky jsou. (zaměstnankyně neziskové organizace)

Zatím moc žádné. Nemám pocit, že by se dalo hovořit o vztazích, pro mě je to spíš náhodná záležitost. (ředitelka neziskové organizace)

Stát může vzdělání financovat, může sám vzdělávat, může ho sám poskytovat prostřednictvím vzdělávacích sítí apod. A pak je samozřejmě otázka, na kolik on vlastně vytváří bezpečné pro ty informované spotřebitele, na kolik zajišťuje, že opravdu ty informace, které spotřebitel získá, že když se podle nich bude chovat, že bude bezpečno na tom volném trhu a tak podobně. Jinak řečeno stát, nebo veřejná moc může nejen vzdělávat, ale může plnit i veškeré své povinnosti a řekněme možnosti, které jí její postavení dává. (vedoucí občanské poradny)

Zdroj: autorka

6.5 Spolupráce státu – neziskového a ziskového sektoru v oblasti finančního vzdělávání

Jedna z mých otázek, které jsem kladla respondentům, zněla: „Jakou máte představu o spolupráci všech tří sektorů?“ Nyní uvedu odpovědi respondentů, které jsou dle mého názoru velmi rozmanité, vyjadřují často postoje respondentů k neziskovým organizacím jako realizátorům finančního vzdělávání a v neposlední řadě také nabízejí několik tipů na změny. Na závěr této podkapitoly uvedu dva příklady spolupráce subjektů ze všech tří sektorů.

Jako první předkládám názor ředitelky neziskové organizace: „*Pro mě je důležitá spíš koexistence. Neumím si představit nějakou spolupráci třeba mezi státem a komercí. To slovo spolupráce mi tam nesedí, ale umím si předstvit, že ty tři vrcholky trojúhelníku budou mít své úkoly, které budou čitelné a budou moci mezi těmi vrcholy proudit informace. Základní princip je pro mě čitelnost a průhlednost.*“

Zaměstnankyně banky uvádí, že: „*Iniciativa by měla vyjít z toho neziskového sektoru, nicméně s podporou těchto dvou ostatních. Ziskový sektor je ale od toho, aby vydělával peníze a ne všechny finanční společnosti jsou motivovány své potenciální klienty vzdělávat. A teď nemluvím o bankách jako takových... Od státu by měla jít určitě nějaká finanční podpora do toho neziskového sektoru. A od toho ziskového sektoru by*

měly jít zkušenost, know how a personální angažovanost.“

Pracovník neziskové organizace na položenou otázku odpověděl takto: *„Nevidím teď žádné linie. To co rozhodně není efektivní je propojování ziskového sektoru se státem. Tam si myslím, že by kromě financování měla být úlohou regulace ze strany státu vůči ziskovému sektoru. Stát naprosto nedostatečně reguluje trh úvěrů naopak velmi reguluje sociální služby prevence a odborného sociálního poradenství. Paradoxní rozdíl mezi NNO a firmami.“*

Zde přikládám názor zaměstnankyně banky: *„Ziskový sektor by mohl dodávat know how čili tu odbornou stránku věci. Neziskové organizace umí lépe vytipovat cílové skupiny. A možná lépe nadefinovat problém, který se musí řešit. A ty projekty jako takové... tam vidím hlavní úlohu státu nebo neziskového sektoru.“*

Dle zaměstnance nebankovní společnosti by *„jednání jednoho ze subjektů nemá škodit subjektu druhému a oba mají hledat vzájemné třecí plochy. Tyto si vysvětlovat a snažit se je uhlazovat. Oběma stranám pomůže, pokud se spolupodílejí na různých projektech, jež jim pomohou pochopit zájmy, úkoly a poslání toho druhého.“*

Dále předkládám pohled pracovníka ziskové organizace: *„Jelikož se pohybuji v oblasti jak ziskového tak neziskového sektoru je potřeba rozlišit základní funkce, které by měl vykonávat ziskový a neziskový sektor. Neziskový sektor by se měl zaměřit na poradenství. Ziskový sektor je zpravidla součástí záchranné sítě. Stát by měl poskytnout neziskovému sektoru maximální podporu – finanční a metodickou. Pouze peníze nestačí. Úloha ziskového sektoru je především v poskytování v opravdu kvalitním akreditovaném vzdělávání. Ziskový sektor může toto vzdělávání dělat odborně, sofistikovaně a hlavně nezávisle. Ziskový sektor může také vytvořit další zázemí např. vydavatelství apod.“*

A jako poslední uvádím odpověď pracovníka v bankovníctví: *“Stát disponuje kompetencemi, zisková sféra know how, optimálním případě bychom měli na finančním vzdělávání spolupracovat, budeme mít více znalostí než stát. NNO - nemyslím si, že by*

měly být aktivní ve finančním vzdělávání. NNO pracují s klienty, kteří již nejsou na základní či střední škole, tj. nejsou vzdělavatelni standardním systémem. Viděl bych tam asistenci poté, co už má klient problém ale také poskytování asistence před. Což se trochu kryje s názorem, že by stát měl být mnohem přísnější v nabízení fin. produktů. Mnoha klientům by pomohlo, kdyby zprostředkovatelé nebyli motivováni jen těmi produkty, ale kdyby měli certifikaci. Na něčem takovém se pracuje. Myslím si, že vždy bude role NNO u těch sociálně vyloučených skupin, aby jim byli schopni poradit.“

Jako potvrzení, že spolupráce v oblasti finančního vzdělávání může navzdory odlišným postojům a názorům fungovat demonstrují níže popsané dva projekty, na jejichž realizaci participují subjekty ze všech tří sektorů.

Rozumíme penězům?

Můžeme řadit k jednomu z „nejstarších“ projektů, který se zaměřuje na finanční vzdělávání žáků, projekt „běží“ od roku 2006. Realizátoři projektu, mezi které patří o. s. Aisis a GE Money Bank, si uvědomili, že nutným předpokladem pro to, aby se finanční vzdělávání dostalo do škol, je vyškolení samotných pedagogů. „Školy, které přišly do projektu mezi prvními, teď vstupují do další fáze. Jejich zkušenosti využíváme např. na konferencích, kde projekt představujeme nebo zprostředkujeme jejich setkání s kolegy, které zajímá, jak by mohlo finanční vzdělávání ve škole vypadat.“ říká Martin Ježek manažer projektu Rozumíme penězům. Pedagogové kteří, absolvují přípravný kurs v rámci tohoto projektu, musí realizovat 7 modulů, přičemž by každý měli zvládnout za měsíc. Kurs je akreditován MŠMT a absolventi kursu obdrží osvědčení, kterým mohou doložit, že jsou certifikovaným učitelem pro předmět Rozumíme penězům, že se mohou věnovat finančnímu vzdělávání. (Učitelské noviny, 2010, s. 8)

V rámci projektu vznikly také internetové stránky www.rozumimepenezum.cz

Soutěž finanční gramotnosti

V současné době již probíhá 2. ročník této soutěže. Jejím vyhlášovatelem je MŠMT ČR, organizátor a odborný garant je Finanční gramotnost, o.p.s. a COFET, a. s. za účasti dalších partnerů. Cílem soutěže je podpořit rozvoj finanční gramotnosti žáků a studentů středních škol a zároveň tak zmapovat jejich stávající úroveň finanční gramotnosti.

Soutěžící vyplňují v rámci časového limitu test, který následně odešlou organizátoru soutěže.

6.6. Příklady dobré praxe

V této kapitole chci demonstrovat na dvou organizacích příklad dobré praxe. Tyto organizace jsem vybrala především proto, že je u nich možné sledovat spojení několika činností, které může nezisková organizace zastávat a která disponuje potřebnými kompetencemi, které jsou předpokladem finálního vzdělávání viz podkapitola 6.2.2.

Jako příklad dobré praxe uvádím Občanskou poradnu REMEDIUM a rakouskou organizaci Schuldner Hilfe.

6.6.1 Příklad dobré praxe v ČR

Občanská poradna REMEDIUM

Občanská poradna REMEDIUM je jedním ze čtyř programů REMEDIUM Praha, občanské sdružení. „Občanské sdružení REMEDIUM Praha je nevládní nezisková organizace zaměřená na vzdělávání, podporu a pomoc v psychosociální oblasti.“⁴⁷

Posiluje samostatnost a zodpovědnost organizací tím, že:

---

47 Dostupné z www: http://www.remedium.cz/obcanska_poradna.php, [cit. dne 5. 5.2011]

- podporuje rozvoj krizových služeb a pomáhajících profesí realizací vzdělávacích programů a vydáváním odborných materiálů
- organizuje vzdělávací, společenské a pohybové programy pro seniory
- provozuje občanskou poradnu
- podporuje rozvoj a spolupráci neziskového sektoru v Praze 3

Občanská poradna REMEDIUM byla založena v roce 2000. Její základní činností je poskytovat občanské poradenství (s účinností zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, byla zaregistrována jako poskytovatel sociálních služeb, konkrétně poskytovatel odborného sociálního poradenství). Zároveň je členem Asociace občanských poraden, z tohoto důvodu se Občanská poradna při poskytování svých služeb řídí dokumenty Asociace občanských poraden⁴⁸ Pracovníci Občanské poradny REMEDIUM poskytují uživatelům služby (klientům) služby odborného sociálního poradenství, které může mít podobu bezplatné, nezávislé a důvěrné pomoci, poskytnutí praktické, věcné a správné informace zprostředkování kontaktu na jinou pomáhající organizaci.

Mezi oblasti v kterých je poradenství poskytováno patří např. bydlení, rodinné a mezilidské vztahy, sociální problematika, pracovněprávní vztahy, zaměstnanost, majetkové vztahy, finanční problematika, ochrana spotřebitele apod.

Občanská poradna je zapojena do projektu „dluhové poradenství“ a „spotřebitelské poradenství“. V rámci obou projektů „dluhové poradenství“ pořádala a pořádá Občanská poradna REMEDIUM vzdělávací semináře určené laické veřejnosti i odborníkům. U laické veřejnosti je cílem seminářů zvýšit finanční gramotnost občanů a posílit tak jejich kompetence občanů v jejich roli spotřebitelů. U odborné veřejnosti je primárním cílem pořádaných seminářů prohloubit a zároveň rozšířit znalosti a dovednosti pracovníků v oblasti dluhové problematiky.

Dále jsou pracovníci Občanské poradny zapojeni do projektu „Rozpoznáš včas

---

48 více na www.obcanskeporadny.cz

dluhovou past? viz podkapitola č. 6.3.2

Pracovnice Občanské poradny se také podílejí na zvyšování finanční gramotnosti odborné veřejnosti realizací třídního kursu „Práce se zadluženým klientem“⁴⁹, který je určen sociálním pracovníkům, pracovníkům státní správy a samosprávy, pracovníkům neziskových organizací a pracovníkům dalších pomáhajících profesí, kteří se při své práci setkávají s problematikou zadlužení svých klientů nebo s rodinnými příslušníky dlužníků apod.

Cílem kursu je rozšíření a prohloubení stávajících kompetencí sociálních pracovníků a dalších pracovníků v pomáhajících profesích v oblasti práce se zadluženým klientem a jeho rodinnými příslušníky.

6.6.2 Příklad dobré praxe z Rakouska

Schuldner Hilfe

V rámci dvouletého kursu „Wirtschaft – Politik – Zivilgesellschaft“ jsem měla příležitost navštívit a posléze navázat kontakt s rakouskou organizací „Schuldner Hilfe“ v Linzi. Jedná se o organizaci, která má podobné poslání a podobné zaměření jako mají občanské poradny v ČR. Zároveň má oproti českým organizacím dlouholetou zkušenost v oblasti dluhového poradenství a především v prevenci proti zadlužování mladých lidí.

Schuldner Hilfe je nezisková organizace působící v Linzi, jejíž cílem je mj. usilovat o zlepšení a prohloubení finanční gramotnosti mladých lidí.

Služby, které Schuldner Hilfe nabízí, je možné rozdělit do čtyř oblastí. Jedná se o dluhové poradenství (zahrnuje poskytování rad a informací zadluženým občanům, případně občanům ohroženým dluhy), rodinné poradenství (obsahuje rodinnou i párovou terapii), poradenství při závislostech a v neposlední řadě již zmíněné aktivity v

---

49 Více na <http://www.remedium.cz/vzdelavaci-programy/kurz-prace-se-zadluzenym-klientem.php>

oblasti prevence proti zadlužování mladých lidí.

V oblasti prevence proti zadlužování mladých lidí má Schuldner Hilfe již 20letou tradici a zkušenost. Tato aktivita je podporovaná ze strany spolkové země Horní Rakousko a také rakouským Ministerstvem práce a sociálních věcí. Domnívám se, že právě ze zkušeností, které mají naši rakouští sousedé, mohou neziskové organizace v ČR čerpat, a že právě v této oblasti se skrývá velký potenciál, který mohou neziskové organizace využít. Z tohoto důvodu budu nyní podrobněji charakterizovat konkrétní činnosti Schuldner Hilfe v oblasti prevence proti zadlužování.

Tyto činnosti lze rozdělit do tří podoblastí.

- **Finanční vzdělávání** – Schuldner Hilfe již řadu let realizuje projekt „Finanční řidičák.“ Projekt probíhá v 5 modulech během vyučování v rakouských odborných středních školách (obdoba českých středních odborných učilišť). Jedná se o produkt, který je v současné době uznávaný také potenciálními zaměstnavateli absolventů středních škol. Schuldner Hilfe se snaží o jeho plošné realizování na území Linze, o čemž svědčí také počet mladých lidí vlastních „Finanční řidičák“, např. ve školním roce 2009/2010 jich bylo 2400. Cílovou skupinou jsou mladí ve věku 12 – 20 let, kteří jsou rozděleni do tří skupin. Obsah jednotlivých modulů je přizpůsoben věku žáků a studentů, více na www.finanzfuehrerschein.at.)
- **Výstavy**– Schuldner Hife také pořádá různé výstavy, které jsou obvykle umístěny do budovy školy, ve které aktuálně probíhá finanční vzdělávání. Cílem výstav je poukázat na příčiny a především důsledky zadlužování prostřednictvím fotografií, příběhů apod.
- **Tvorba výukových materiálů** – Pracovníci Schuldner Hilfe vytváří pro žáky, studenty ale také pro pedagogy výukové materiály. Tvorbu těchto materiálů podpořilo rakouské Ministerstvo průmyslu a obchodu. Některé z nich jsou zdarma dostupné na www.verbrauchbildung.at Jsou to především materiály, které mají podobu pracovních listů. Kromě nich Schuldner Hilfe vytváří tématické brožury tzv. Rádce např. Geldratgeber (Rádce jak hospodařit s

penězi), Handyratgeber (Jak postupovat při výběru mobilního telefonu), Autoratgeber (Na co nezapomenout při koupit automobilu) aj. Tyto brožury lze nalézt na www.schuldner-hilfe.at

- **Mediální a kulturní projekty** – Vedle vzdělávacích aktivit je dle pracovníků Schuldner Hilfe důležitá propagace prevence proti zadlužování v médiích. Schuldner Hilfe nabízí různé pohledy na samotný fenomén zadlužování a prevence proti zadlužování mladých lidí prostřednictvím již zmiňovaných výstav, krátkých filmů, divadel, plakátů apod.

Na rozdíl od České republiky má finanční vzdělávání a prevence proti zadlužování mladých lidí 20letou tradici. Rakouský systém je velmi propracovaný a jsou do něho zahrnuti aktéři ze státního, neziskového i ziskového sektoru. V tomto případě státní sektor zastupuje Spolková republika Horní Rakousko, Ministerstvo průmyslu a obchodu s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Neziskový sektor reprezentuje Schuldner Hilfe. Ziskový je nepřímě zastoupen zaměstnavateli, kteří v současné době již po absolventech požadují doložení „Finančního řidičáku“, což zároveň podporuje další finanční vzdělávání. Jedná se již o důsledek dlouhodobého procesu, jehož cílem bylo vytvořit vypracovaný koncept plošného finančního vzdělávání.

Za zajímavé a inspirativní považují, že v rámci preventivních aktivit žáky a studenty neseznamují s odstrašujícími příklady z praxe. Naopak se snaží prosadit myšlenku, že informovaný občan, který o svých financích a finančním plánování přemýšlí, má šanci se vyhnout předlužení. Téma exekucí není před žáky a studenty zatajováno, pouze není ústředním tématem. S jednotlivými důsledky případného neodpovědného chování jsou žáci a studenti seznámeni vždy v závěru konkrétního bloku. Cílem tedy není žáky a studenty postrašit, ale naopak povzbudit jejich zájem o další informace.

6. 7 Zhodnocení aktuální stavu a doporučení do budoucna

Tato kapitola bude zaměřena na popis současné situace a pozici neziskových organizací v oblasti finančního vzdělávání. Zároveň chci nastínit doporučení pro NNO do budoucna, která jsem získala při rozhovorech s respondenty.

6.7.1 Současná situace

Stávající klima v zemi, politické nastavení a současná úroveň finanční gramotnosti občanů nám sdělují, že finanční vzdělávání by mělo mít tzv. „zelenou“. Tuto skutečnost dokládají mj. i výsledky posledního šetření finanční gramotnosti občanů. Jeho hlavními tématickými okruhy byly domácí finance, vytváření rezerv, finanční produkty, chování a zvyklosti ve světě financí, znalosti ze světa financí a smlouvy, stížnosti.

Zároveň autoři šetření již dopředu stanovili znalosti a dovednosti, které by finančně gramotný občan měl mít např. měl by mít alespoň hrubou představu o tom, kolik má aktuálně k dispozici vlastních peněz, dále by si měl sestavovat rozpočet a sledovat jeho dodržování, plánovat své výdaje alespoň měsíce dopředu a být připraven na situaci ztráty hlavního příjmu.⁵⁰

Výsledky šetření však ukazují, že parametry finančně gramotného občana, které byly v rámci šetření nastaveny, respondenti splňují ve všech zjišťovaných oblastech pouze částečně.

Jak jsem již uváděla v předchozích kapitolách, do finančního vzdělávání se postupně zapojují všechny tři sektory. V této práci jsem se zaměřila především na roli neziskového sektoru v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů.

V současné době je realizována řada projektů v oblasti finančního vzdělávání,

---

⁵⁰ Dostupné z www: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_fin_vzdelavani_59016.html [cit. dne 6.5.2011]

kteře jsou realizovány nebo na nich participují zástupci neziskového sektoru. Pokud bychom přiznali neziskovým organizacím roli realizátora finančního vzdělávání (čemuž nejsou všichni současní aktéři finančního vzdělávání nakloněni), je potřeba si uvědomit, že pro to, aby se této role mohly zhostit je nutné odstranit jejich finanční nestabilitu, která je v současnosti jejich stěžejním problémem a která jim často „svazuje ruce“ pro realizaci dalších aktivit. Na tomto faktu se shodli všichni oslovení respondenti.

Pro příklad uvádím odpověď ředitelky neziskové organizace, která mi na otázku jaké problémy jsou dle jejího názoru NNO v současné době nucené řešit v oblasti finančního vzdělávání, sdělila: „*Nedostatek finančních prostředků, nespolehlivost finančních zdrojů, špatné časování již získávaných finančních zdrojů.*“ Tento fakt potvrzují mj. také výsledky dotačního řízení Ministerstva práce a sociálních věcí pro tento i minulý rok, které jsou dostupné na stránkách MPSV.⁵¹

Lze tedy říci, že neziskové organizace se potýkají s finančními problémy. Dále se dle respondentů mohou setkávat s nepochopením veřejnosti a nedostatkem kvalitních pracovníků a legislativní džunglí.

Navzdory tomu jim byl státem přiznán status klíčového aktéra v oblasti finančního vzdělávání, což si však druzí aktéři, a někdy i z řad vlastních neziskových organizací, neuvědomují a také neziskové organizace v roli realizátora vzdělávání nevidí. Potvrzují to také některé odpovědi respondentů viz níže.

„*Realizátorem finančního vzdělávání by měl být ve školství stát. Mimo školství je to právě prostor pro NNO.*“ (Zaměstnankyně banky)

„*V současné době neziskové organizace s finančním vzděláváním přišly. Zejména ve vyloučených lokalitách. V tuto chvíli ano, ale moje představa, jak zajistit finanční gramotnost je spojena s klasickým školstvím.*“ (Pracovník MPSV)

„*Finanční vzdělávání by měl zajišťovat především stát ve školách.*“ (Pracovník

---

51 Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/cs/10169> [cit. dne 6.5.2011]

neziskové organizace)

6.7.2 Doporučení do budoucna

Při rozhovorech s respondenty mě zajímalo, jaká opatření by mohla v oblasti finančního vzdělávání (ve vztahu nejen k postavení NNO) situaci zlepšit. Část respondentů mi odpověděla, že neví nebo nejsou schopni odpovědět. Přesto se mi podařilo sestavit přehled doporučení, které by měli dle respondentů vést k pozitivní změně. V neposlední řadě předkládám také souhrn aktivit, které by neziskové organizace mohly v oblasti finančního vzdělávání nově realizovat.

Tabulka č. 14 Přehled doporučení (nejen) pro NNO

Obecná doporučení pro NNO	Návrhy nových aktivit v oblasti fin. vzdělávání
Zaměřit se v oblasti finančního vzdělávání, z důvodu efektivity, především na odborníky.	Podílet se na tvorbě televizních pořadů na témata, která souvisejí s finančním vzděláváním.
Neziskové organizace by měly udělat průzkum trhu, co je potřeba, kam směřovat svoji činnost.	Spolupracovat na vytváření modulů finančního vzdělávání do škol.
Pracovat na zvýšení svého PR.	„Finanční vzdělávání by mělo téct více proudy, nejen prostřednictvím formálního vzdělávání, ale má se k lidem dostávat přes internet, sociální sítě, média.
Navrhnout bankám spolupráci s v oblasti finančního vzdělávání. Jednat však nejprve „od shora“ tj. Jednat nejprve s vrcholovými manažery.	
Zúžit vztah se soukromým sektorem; lépe a efektivněji získávat finanční prostředky od státu, EU, ziskového sektoru.	Realizovat osvětu a prevenci v oblasti finančního vzdělávání.

Zdroj: autorka

Závěr

Oblast finančního vzdělávání, jehož cílem je zvýšit finanční gramotnost občanů, prošla od roku 2005 (kdy bylo vydán první strategický dokument zaměřující se na tuto oblast) určitým vývojem.

Stát, občané i aktéři ze všech tří sektorů si nejen uvědomují význam finančního vzdělávání, ale také přiznávají, že úroveň finanční gramotnosti je u nás nízká, a že je nevyhnutelné realizovat opatření, která by situaci zlepšila. Tuto skutečnost potvrzují výsledky šetření úrovně finanční gramotnosti, které byly na zakázku Ministerstva financí realizovány v roce 2007 a 2010.

Ve své práci jsem usilovala o zhodnocení a popisu role neziskových organizací v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů. Zároveň mě zajímalo, jaké jsou vztahy mezi státem, ziskovým a neziskovým sektorem v oblasti finančního vzdělávání. Při realizaci této analýzy jsem vycházela z několika vybraných teoretických východisek, mezi které řadím koncept CSR, přednosti a selhání neziskového sektoru a také trojúhelník trh, stát a neziskový sektor.

Dospěla jsem k závěru, že v současné době lze ve vztahu mezi státem a občanským sektorem vysledovat určité rysy partnerství. Zároveň jsem však, zejména při rozhovorech s respondenty, byla upozorňována na jedno ze základních selhání neziskového sektoru tj. nejistota a nestabilita nestátních neziskových organizací. Respondenti však také poukazovaly na přednosti neziskových organizací, mezi které zcela jistě patří, schopnost definovat potřeby cílové skupiny a zajistit si tak důvěru klientů.

V kapitole 1.3 jsem si položila sadu výzkumných otázek, na něž jsem během psaní své práce hledala odpověď. Prostřednictvím realizovaných rozhovorů jsem došla ke zjištění, že jednotliví aktéři (banky, nebankovní instituce, státní subjekty, neziskové organizace) přikládají neziskovým organizacím v oblasti finančního vzdělávání malý

nebo zanedbatelný význam. Role neziskových organizací spočívá dle většiny respondentů především v poskytování preventivních služeb a tzv. „následné péče“, přičemž respondenti mají na mysli poskytování poradenství při řešení obtíží souvisejících s jejich finanční situací.

Výše popsanému nastavení některých aktérů může přispívat i stávající politika státu v oblasti finančního vzdělávání. Kroky státu které doposud učinil, měly podobu především přijetí strategických dokumentů, které byly postupně vydávány. Z nich pak vyplývají úkoly pro zainteresované aktéry. Stát však dosud nevytvořil dostatečné institucionální zázemí, které by pomohlo zkoordinovat aktivity jednotlivých sektorů, což by mohlo výrazně pomoci k definování rolí pro jednotlivé aktéry a podpoře jejich vzájemné spolupráce.

Snažila jsem se zjistit, jaké vztahy panují mezi jednotlivými sektory v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů. Podařilo se mi vysledovat určité linie spolupráce např. poskytování finanční podpory ze strany ziskových organizací neziskovým za účelem realizace finančního vzdělávání, vydávání akreditací neziskovým organizacím ze strany státu. Jedná se však o nahodilé a nekoordinované aktivity, které mají svůj smysl a přináší určitý efekt. Ten by však mohl být větší pokud by se jednalo o komplexnější spolupráci.

Navzdory skeptickému pohledu respondentů vůči neziskovým organizacím jako realizátorům finančního vzdělávání jim byly přiznány určité kompetence pro finanční vzdělávání. Patří mezi ně především schopnost identifikovat potřeby cílové skupiny, erudice lektorů a zkušenosti v oblasti finanční problematiky. Určitým způsobem přichází uznání kompetentnosti pro neziskové organizace také ze strany státu, a to prostřednictvím Národní strategie finančního vzdělávání, kde je jim přiznána role jednoho z klíčových aktérů.

Určitou brzdou může být pro neziskové organizace jejich již zmíněná nestabilní finanční situace a někdy také neschopnost přesvědčit veřejnost o správnosti dané

aktivity, což způsobuje, že neziskové organizace jsou nuceny řešit v první řadě otázku svého přežití, teprve poté se mohou zaměřovat na další aktivity.

K možnému zlepšení stávající situace, je však potřeba otevřená komunikace, ochota hledat společné cíle a poznávat cíle a poslání druhých subjektů. Dle získaných indicií v podobě odpovědí respondentů lze dojít k závěru, že se nyní ocitáme ve fázi, kdy je z jedné strany strany nejasné, kdo tedy který sektor, je zodpovědný ze finanční vzdělávání. Z druhé strany stát, kterému je tato odpovědnost nejvíce přidělována na tyto výzvy zatím dostatečně nereaguje a nečiní kroky, které by koordinovaly aktivity v oblasti finančního vzdělávání. Zároveň zde chybí legislativní a institucionální ukotvení této oblasti. Ziskový sektor se cítí být kompetentní k tomu, aby finančně vzdělával občany, zároveň, ale cítí určitou konkurenci ze strany neziskových organizací. Neziskové organizace které disponují zkušenostmi, schopnostmi identifikovat potřeby občanů, jsou však často nuceni řešit nejprve svoji existenci a teprve poté a již okrajově další aktivity.

Inspirací jak současnou situaci řešit by nám mohly být zkušenosti ze sousedních zemí tj. Rakouska a Německa, kde finanční vzdělávání probíhá již řadu let a jsou do něj vtaženi zástupci všech tří sektorů, kteří do něj přinášejí své zkušenosti, schopnosti, které jsou samozřejmě v každém sektoru odlišné, celkově ale představují ucelený koncept. V neposlední řadě jsem na základě odpovědí oslovených respondentů provedla shrnující doporučení pro neziskové organizace v roli realizátorů finančního vzdělávání. Mezi ně patří např. zaměřit finanční vzdělávání na odbornou veřejnost, navázat užší spolupráci se ziskovým sektorem, pracovat na zvýšení svého PR, spolupracovat na tvorbě televizních pořadů souvisejících se zvyšováním finanční gramotnosti občanů.

Ve své práci přináším na základě analýzy dokumentů, aktérů a realizovaných rozhovorů nové poznatky, vztahujících se k roli neziskového sektoru v oblasti zvyšování finanční gramotnosti občanů. V neposlední řadě jsem vytvořila řadu přehledových tabulek, ze kterých lze velmi srozumitelně získat informace, které vypovídají o

současné situaci.

Na závěr chci říct, že jsem si vědoma toho, že by jednotlivé problémové oblasti zasloužily další a hlubší zkoumání. A také že jsem ve své práci zůstala na obecnější rovině jak v oblasti výsledků tak problémů.

Seznam literatury

Knihy

Anheier, H. And Seibel, W. (eds.) 1990. *The Third Sector: Comparative Studies of Nonprofit Organizations*. Berlin and New York: De Gruyter.

BAJER, Pavel. Žít zcela bez dluhů se jistě dá i v dnešní moderní společnosti, tvrdí ředitel poradny. *Sociální práce*, 2009, 9, 2, od 14 - 16

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

HAUSKA, Leo. Fachbereich CSR – Eine Einführung. 1. vyd. Vídeň: Katolische Sozialakademie Österreichs, 2008. 27 s.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

CHAMBERS, Simone, KOPSTEIN, Jeffrey. *Civil Society and the State*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008. 381 s.

PAVLÍK, Marek., BĚLČÍK, Martin. *Společenská odpovědnost organizace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 176 s. ISBN 978-80-247-3157-5.

POTŮČEK, Martin. *Nejen trh*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997. 188 s. ISBN 80-85850-26-5.

POTŮČEK, Martin a kol. *Veřejná politika*. 1. vyd. Praha: SLON, 2005. 399. ISBN 80-86429-50-4.

POTŮČEK, Martin, RADÍČOVÁ, Iveta. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. 329 s. ISBN 80-7184-022-8

PUTNOVÁ, Anna, SEKNIČKA, Pavel. *Etické řízení ve firmě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 168 s. ISBN 978-80-24-1621-3.

RAKUŠANOVÁ, Petra. *Povaha občanské společnosti v České republice v kontextu střední Evropy*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007. 140 s. ISBN 978-80-7330-122-4.

RAKUŠANOVÁ, Petra., STAŠKOVÁ, Petra. *Organizovaná občanská společnost*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 116 s. ISBN 978-80-86946-22-1.

RATHOUSKÁ – GRMELOVÁ, Eva. *Analýza zapracování finanční gramotnosti do ŠVP středních odborných škol*. 1. vyd. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání,

2010. 40 s. ISBN 978-80-87063-32-3.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

SALAMON, L. M., and Anheier, H. K. Et al. (1996b) Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally. The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. Baltimore: Institute for Policy Studies, JHU, Working Paper no. 22.

SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 372 s. ISBN 978-80-7367-681-0.

STRNADOVÁ, Lenka. *Současné podoby občanské společnosti*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2008. 361 s. ISBN 978-80-7380-081-9.

ŠTEFLOVÁ, Jaroslava. *Finanční vzdělávání vstupuje do škol*. *Učitelské noviny*, 2010, 113, 3, od 8 do 9.

VESELÝ, Arnošt, NEKOLA, Martin. *Analýza a tvorba veřejných politik*. 1. vyd. Praha: SLON, 2007. 407 s. ISBN 978-80-86429-75-5.

TOMEŠ, Igor a kol. *Sociální správa*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 303 s. ISBN 80-7178-560-1.

Zákony

Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb.

Zákon č. 110/2006 Sb. O životním a existenčním minimu.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Strategické dokumenty

DOKUMENT SYSTÉM BUDOVÁNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI NA ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach> (k 18. 5. 2011)

NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2010. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf (k 18. 5. 2011)

PRIORITY SPOTŘEBITELSKÉ POLITIKY 2011. Dostupné z WWW
<http://www.mpo.cz/dokument83648.html> (ke dni 18. 5. 2011)

SDĚLENÍ EVROPSKÉ KOMISE K FINANČNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ k 18. 12. 2007.
Dostupné z WWW http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/capability/communication_cs.pdf (k 18. 5. 2011)

SDĚLENÍ ŘEDITELŮM ŠKOL V ZÁKLADNÍM A STŘEDNÍM VZDĚLÁVÁNÍ O
ZAŘAZENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI DO PISA A DALŠÍ DOPORUČENÍ.
Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/sdeleni-k-financni-gramotnosti> (k
18. 5. 2011)

STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2007 Dostupné z WWW:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Strategie_Fin-vzdelavani_CR.pdf (k 15. 10.
2010)

STRATEGIE PREVENCE KRIMINALITY NA LÉTA 2008 a 2011. Dostupné z WWW
[http://www.google.com/cse?
cx=015489265366623571386%3Aizzrwg3bmqm&as_q=strategie+prevence+kriminalit
y](http://www.google.com/cse?cx=015489265366623571386%3Aizzrwg3bmqm&as_q=strategie+prevence+kriminality) (k 18. 5. 2011)

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ZE DNE 7. prosince 2005. Dostupné z
WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Usneseni_Vlady_CR_7_12_2005.pdf
(k 18. 5. 2011)

Internetové zdroje:

Cofet <http://www.cofet.cz>

Česká národní banka <http://www.cnb.cz>

Československá obchodní banka <http://www.csob.cz>

Český statistický úřad <http://www.czso.cz>

Člověk v tísni <http://www.clovekvtisni.cz/>

Das Konsumentenportal <http://www.konsumentenfragen.at>

European Commission <http://ec.europa.eu/>

Exekutorská komora <http://www.ekcr.cz>

Finanční gramotnost <http://www.financnigramotnost.eu>

Finanční vzdělávání <http://www.financnivzdelavani.cz/>

Generation Europe Foundation <http://www.generationeurope.cz/>

Junior Achievement <http://www.jacr.cz/>

Justice.cz - Oficiální server českého soudnictví <http://portal.justice.cz>

Metodický portál RVP - inspirace a zkušenosti učitelů <http://rvp.cz/>

Ministerstvo financí České republiky <http://www.mfcr.cz>

Ministerstvo práce a sociálních věcí <http://www.mpsv.cz>

Ministerstvo průmyslu a obchodu <http://www.mpo.cz>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy <http://www.msmt.cz/>

Národní informační centrum pro mládež <http://www.icm.cz>

Národní ústav odborného vzdělávání <http://www.nuov.cz/>

Občanské poradny <http://www.obcanskeporadny.cz>

Podepsat můžeš, přečíst musíš! (Sdružení českých spotřebitelů)
<http://www.vaspodpis.cz>

Poradna při finanční tísni <http://www.financnitisen.cz/>

Poštovní spořitelna <http://www.postovnisporitelna.cz>

Projekt dluhové poradenství proti dluhové pasti (Asociace občanských poraden)
<http://dluhy.obcanskeporadny.cz/>

respACT – austrian business council for sustainable development <http://www.respact.at/>

Rozumíme penězům <http://www.rozumimepenezum.cz/>

Sdružení českých spotřebitelů <http://www.konzument.cz/>

Sdružení obrany spotřebitelů <http://www.spotrebitele.info/>

Sdružení pro probaci a mediaci v justici <http://www.spj.cz/>

Schuldner Hilfe <http://www.schuldner-hilfe.at>

Soutěž finanční gramotnost pro základní a střední školy <http://www.fgsoutez.cz/>

SPES - občanské sdružení <http://www.pomocsdluhy.cz/>

Společenská odpovědnost firem <http://www.csr-online.cz>

Veřejná databáze Českého statistického úřadu <http://vdb.czso.cz>

Seznam tabulek, obrázků a příloh

Tabulka č. 1 Členění nestátních neziskových organizací dle Potůčka

Tabulka č. 2 Přehled strategických dokumentů v oblasti finančního vzdělávání

Tabulka č. 3 Cíle finančního vzdělávání dle respondentů

Tabulka č. 4 Zásady poskytování kvalitního finančního vzdělávání

Tabulka č. 5 Hodnocení politiky státu respondenty

Tabulka č. 6 Přehled úkolů a aktivit Ministerstva financí

Tabulka č. 7 Přehled úkolů a aktivit České národní banky

Tabulka č. 8 Přehled NNO aktivních v oblasti finančního vzdělávání

Tabulka č. 9 Kompetence nestátních neziskových organizací k finančnímu vzdělávání dle pracovníků ze ziskového sektoru

Tabulka č. 10 Kompetence nestátních neziskových organizací k finančnímu vzdělávání dle pracovníků neziskového sektoru

Tabulka č. 11 Kompetence nestátních neziskových organizací k finančnímu vzdělávání dle pracovníků státního sektoru

Tabulka č. 12 Názory respondentů na koncept CSR

Tabulka č. 13 Názory respondentů na vztah státu a NNO v oblasti finančního vzdělávání

Tabulka č. 14 Přehled doporučení (nejen) pro NNO

Obrázek č. 1 Složky finanční gramtonosti

Příloha č. 1 Scénář rozhovoru